

Maria Hämäläinen

VAHINGONTEKOJEN VAIKUTUKSET
YMPÄRISTÖÖN, TERVEYTEEN,
TURVAALISUUTEEN JA TALOUTEEN

Opinnäytetyö
Ympäristötekniologia

Toukokuu 2014

KUVAILELEHTI

		Opinnäytetyön päivämäärä 23.05.2014
Tekijä(t) Maria Hämäläinen		Koulutusohjelma ja suuntautuminen Ympäristötekniologia
Nimeke Vahingontekojen vaikutukset ympäristöön, terveyteen, turvallisuuteen ja talouteen		
Tiivistelmä Suomessa tehdään useita kymmeniä tuhansia vahingontekoja vuosittain. Eniten vahingontekoja tehdään Helsingissä. Tekojen määrä on verrannollinen kuntien asukasmääriin. Tekijänä on usein nuoriso ja juopuneet. Tekojen vahingot voivat olla kaupungeille hyvin mittavia. Selvitysprosentti näille rikoksille on hyvin pieni, koska teot tehdään yleensä pimeään aikaan eikä silminnäkijöitä ole. Vahingontekoja pyritään vähentämään pitämällä alueet siistinä ja hyvin valaistuna, aitaamalla alueita ja lisäämällä valvontaa. Vahingontekojen vaikutuksia ympäristöön ei pidetä kovin todennäköisinä tai vakavina. Tämä johtuu siitä, etteivät teot yleensä ole ympäristövaikutuksiltaan suoria. Monilla ympäristöaloilla on kuitenkin otettu huomioon vahingontekojen mahdollisuus ja niihin pyritään varautumaan ennalta. Opinnäytetyössä selvitettiin vahingontekojen yleisyyttä, vakavuutta ja vaikutuksia. Työn pohjana on käytetty aiheesta löytyneitä uutisia. Uutisten ympärille on rakennettu neljä vahingontekojen vaikutus näkökulmaa, jotka olivat ympäristö ja terveys, turvallisuus, taloudellisuus ja esteettisyys. Opinnäytetyön aihe tuli Mikkelin liikuntapaikka pääliköltä. Mikkelin liikuntapaikoilla tehdään vuosittain paljon vahingontekoja. Aihe on ajankohtainen, kiinnostava ja opinnäytetyön aiheena melko uusi. Opinnäytetyö toteutettiin kyselytutkimuksena. Pääpaino kyselytutkimuksessa oli Mikkellisä esiintyvissä vahingonteoissa. Kysely osoitettiin Mikkelin ja vertailukohtana Kuopion kaupungin työntekijöille, jotka mahdollisesti kohtaavat vahingontekoja työssään. Kysely lähetettiin mm. liikuntapaikkojen hoidosta vastaaville, puistotyöntekijöille, terveystarkastajille ja poliiseille. Kyselylomakkeesta pyrittiin laatimaan mahdollisimman yksinkertainen. Tarkoituksena oli kartoittaa mielipiteitä ja kokemuksia vahingonteoista sekä pohtia sopivia ehkäisy keinoja. Opinnäytetyössäni ympäristöaloista käsittelen tarkemmin patoja ja vesilaitoksia. Näillä on velvollisuus kartoittaa vahingontekojen riski sekä ennalta ehkäistä niitä. Vahingoteot näissä paikoissa voivat aiheuttaa laajoja vaikutuksia ympäristöön ja terveyteen.		
Sivumäärä 41	Kieli Suomi	URN
Ohjaavan opettajan nimi Pia Haapea		Opinnäytetyön toimeksiantaja Pekka Turunen Mikkelin liikuntapaikka johtaja

DESCRIPTION		
		Date of the master's thesis 23.05.2014
Author(s) Maria Hämäläinen		Degree programme and option Environmental technology
Name of the master's thesis Vandal impact on the environment, health, safety and the economy		
Abstract <p>There are tens of thousands acts of vandalism each year in Finland. Most acts are done in capital city Helsinki. Acts of vandalism is directly proportional to the cities population size. Perpetrators are often teenagers after night of drinking. Acts can cause huge damages and be expensive to fix. Risk of getting caught is small because the acts usually happen at night when there are not any potential witnesses. Damages can be reduced by keeping the area well-lit, tidy and well guard.</p> <p>Acts that affect environment are often considered to be minor and rare, due to the fact that environmental impacts are often limited and small. In many lines of business acts against environment and vandalism are taken in to the consideration as aim to prepare in advance.</p> <p>Aim of this study was to clarify the prevalence of vandalism and its effect. News articles were used as source material in this study. These news articles highlight the four perspectives that were environment and the health, safety, economy and aesthetics.</p> <p>Topic of this study was given to me by manager of sport facilities in Mikkeli. City of Mikkeli experience lot of vandalism annually. The subject is topical, interesting and relatively new subject of study. Study was carried out as survey and the main focus was vandalism and damages done in the city of Mikkeli. The questionnaires were sent to the city employees in Mikkeli and Kuopio, who may face vandalism in their work. The survey was sent to employees like sports facility managers, park employees, health inspectors and police officers. In this study Kuopio was the comparison to the Mikkeli. Questionnaire was designed to be as simple as possible. The purpose was collect opinions and experiences in the subject of vandalism, as well as to consider appropriate ways of prevention.</p> <p>In my study I discuss in more detail in the areas of environmental dams and waterworks. These have a responsibility to identify the risk of vandalism, as well as to deter them. Criminal damage at these locations can cause large-scale effects on the environment and human health.</p>		
Pages 41	Language Finnish	URN
Tutor Pia Haapea		Master's thesis assigned by Pekka Turunen Manager of sport facilities

SISÄLTÖ

1	JOHDANTO	5
2	VAHINGONTEKO MÄÄRITELMÄT	6
2.1	Vahingonteko ja ilkivalta.....	6
2.2	Piilorikollisuus.....	7
3	VAHINGONTEKORIKOKSISTA.....	8
3.1	Vahingonteot Suomessa.....	8
3.2	Nuoriso rikoksen tekijänä.....	10
4	VAHINGONTEOT ERI NÄKÖKULMISTA	11
4.1	Ympäristö ja terveys	11
4.1.1	Padot	13
4.1.2	Talousvesi	15
4.2	Turvallisuus	18
4.2.1	Vahingonteot leikkipaikoilla ja liikuntapalveluissa	18
4.2.2	Vaaralliset kepposet	21
4.2.3	Tulella tehdyt vahingonteot	22
4.2.4	Turvallisuudentunne.....	23
4.3	Taloudellisuus.....	23
4.4	Esteettisyys	24
5	TOIMINTATAVAT JA EHKÄISY	25
5.1	Sovittelu.....	25
5.2	Vahingontekojen ehkäisy.....	26
5.2.1	Ehkäisymenetelmät	26
5.2.2	Kampanjat	27
6	TYÖSSÄ KÄYTETYT MENETELMÄT	28
7	TULOKSET	29
8	UUTISKATSAUS.....	32
8.1	Mikkeli.....	32
8.2	Koko Suomi	33
9	POHDINTA	33
	LÄHTEET.....	35
	LIITE	
	Kysymyslomake	

1 JOHDANTO

Suomessa tehdään tilastojen mukaan 40 000 - 60 000 vahingontekoa vuosittain. Vahingonteolla tarkoitetaan tekoa, jossa tarkoituksellisesti tuhotaan toisen omaisuutta. Vahingonteko on rikos ja siitä seuraa rikoslain mukainen rangaistus tekijälleen. Vahingontekoon syyslistyy yleensä juopunut nuorehko ihminen. Monessa Suomen kaupungissa vahingonteot ruumentavat kaupunkimaisemaa ja niiden korjaamiseen kuluu huomattavasti aikaa ja rahaa. (Tilastokeskus 2012.)

Opinnäytetyön aihe tuli Mikkelin liikuntapaikka pääliköltä Pekka Turuselta. Mikkelin liikuntapalvelut ovat joutuneet kohtaamaan paljon vahingontekoja viime vuosien aikana. Liikuntapaikkojen kunnossapito on vaikeaa, kun vahingontekijät rikkovat ja sotkevat paikkoja viikoittain. Monia paikkoja on jouduttu lukitsemaan tuhojen ehkäisemiseksi, jolloin kuntalaisten liikuntapaikkojen käyttömahdollisuudet vähenevät. Opinnäytetyössä selvitetetään Mikkelin alueen vahingontekoja, verrataan kokemuksia Kuopion kaupungin kokemuksiin sekä selvitetään vahingotekojen monimuotoisia seurauksia.

Vahingotekojen määrä suurenee sitä mukaa mitä suurempi kaupunki on kysymyksessä. Helsingissä tapahtuu Suomen kaupungeista eniten vahingontekorikoksia. Vuosittain noin 25 % kaikista poliisin tietoon tulleista vahingontekorikoksista tehdään juuri Helsingissä. (Tilastokeskus 2013.)

Vahingonteon tarkoituksena on rikkoa tai muuten tuhota toisten omaisuutta ja siksi se on rikoksista älyttömin. Rikoksesta ei koidu tekijälleen minkäänlaista hyötyä. (Poliisi 2012.) Teot jakautuvat melko tasaisesti koko vuodelle, mutta tekojen on havaittu hieman lisääntyvän keväällä ja syksyllä. Tähän arvellaan olevan syynä koulujen loppumiset ja alkamiset.

Selkeää suuntaa vuosittaisissa vahingontekorikostilastoissa ei ole ollut havaittavissa. Vuonna 2012 Suomessa tehtiin 44 000 vahingontekoa. Se on alhaisempi muutamaan edelliseen vuoteen verrattuna. (Tilastokeskus 2013.) Vahingonteoista johtuvat kustannukset nousevat vuosittain useisiin kymmeniin miljooniin euroihin. Kokonaiskustannuksia on vaikea arvioida tarkkaan, koska kustannukset jakautuvat monelle eri tasolle. (Tenhunen 2011.)

Vahingonteot jaetaan niiden vakavuusasteen mukaan törkeisiin vahingontekoihin, vahingontekoihin ja lieviin vahingontekoihin. (Rikoslaki 19.12.1889/39.) Vahingonteosta törkeitä on vain pieni osa. Törkeitä vahingontekoja tehdään Suomessa kuitenkin useita satoja joka vuosi. (Tilastokeskus 2013.)

2 VAHINGONTEKO MÄÄRITELMÄT

2.1 Vahingonteko ja ilkivalta

Vahingonteolla tarkoitetaan tahallista omaisuuden hävittämistä tai vahingoittamista. Teot voivat kohdistua sekä yksityiseen, että yhteiseen omaisuuteen. Vahingonteko voi olla esimerkiksi seinien sotkeminen ja auton potkiminen. Jos hävittäminen kohdistuu valokuvaan tai tiedostoihin, kyseessä on tietovahingon aiheuttaminen, josta rangaistaan vahingontekona. Vahingonteot jaetaan rikoslaisissa lieviin, tavallisiin ja törkeisiin vahingontekoihin. Rikosnimike määräytyy hävitettävän kohteen ja aiheutuvien vahinkojen suuruuden mukaan. (Poliisi 2012.)

Vahingonteko katsotaan törkeäksi silloin, kun sen aiheuttamat taloudelliset vahingot ovat erittäin suuret tai rikoksen uhrille on aiheutettu erityisen suurta vahinkoa tämän olot huomioon ottaen. Teko on törkeä myös silloin, kun kohteeksi on joutunut historiallisesti tai sivistyksellisesti erityisen arvokas omaisuus tai kun rikos on järjestäytyneen rikollisryhmän tekemä. Törkeästä vahingonteosta rangaistukseksi voidaan tuomita vankeutta vähintään neljä kuukautta ja enintään neljä vuotta. (Rikoslaki 19.12.1889/39.)

Tavallisessa vahingonteossa hävitetään oikeudettomasti toisten omaisuutta. Tällöin rangaistuksena tekijälle tuomitaan sakkoa tai vankeutta enintään vuosi. Myös vahingonteon yritys on rangaistavaa. (Rikoslaki luku 35 §1) Jos teon aiheuttamat vahingot ovat pieniä tai rikokseen muut liittyvät seikat vähäisiä, kyseessä on lievä vahingonteko. Lievästä vahingonteosta tuomitaan sakkoon. (Rikoslaki 19.12.1889/39.)

Alle 15-vuotias tekijä voidaan myös asettaa korvausvastuuseen aiheuttamistaan vahingoista. Vahingonteon tai lievän vahingonteon rangaistuksen voi suorittaa vahingonkärsineen kanssa laaditun sopimuksen mukaan omalla työllään. Tapauksia pyritään selvittämään usein myös sovittelemalla, jotta rikosta ei tarvitsisi viedä oikeuteen

asti. Rikoksen osapuolet saavat itse sopia vahingonkorvauksista. Koulutetut sovittelijat auttavat osapuolia sovinnonteossa ja korvausten sopimisessa. (Poliisi 2012.)

Jos vahingonteon kohteena on yksityinen omaisuus, syytetä ei nosteta, ellei asianomistaja tee asiasta rikosilmoitusta ja vaadi asiaa syytteeseen. Ilmoitus voidaan jättää tekemättä tai rangaistus antamatta, jos vahinko on korvattu ja se todetaan riittäväksi rangaistukseksi. (Poliisi 2012.)

Usein vahingonteot sekoitetaan ilkivaltaan, vaikka ne lakisäädöksissä erotetaan selkeästi toisistaan. Ilkivalta on hyvien tapojen vastaista käyttäytymistä julkisella paikalla. Ilkivalta on kiellettyä toimintaa ja täten rikollista. Virkavalta voi ottaa tekijän kiinni, jos tämä häiritsee käytöksellään kanssaihmiä. (Rikoslaki 19.12.1889/39.) Ilkivaltaa on myös aiheettoman hätäilmoituksen tekeminen tai häiriö soitot virastoihin tai toimistoihin. Linja-auton tai hissien hätäjarrun käyttäminen tai hälyttimen hälytyksen tekeminen aiheetta on myös ilkivaltana rangaistavaa. Ilkivallasta on rikoslaissa rangaistukseksi säädetty sakko. Ilkivaltaa poliisi voi tutkia ilman asianomistajan syytepyyntöä. (Poliisi 2012.)

2.2 Piilorikollisuus

Piilorikollisuudella tarkoitetaan niitä tekoja, jotka täyttävät rikoksen tunnusmerkit, mutta eivät kuitenkaan tule poliisin tietoon. Kokonaisrikollisuus määräytyy siis julki tulevan ja piilorikollisuuden yhteenlaskusta. (Kivivuori 2005, 17.) Kokonaisrikollisuudesta eli kaikesta rikollisuudesta on hankala saada oikea kuva, koska piilorikollisuuden osuutta on vaikea arvioida. Osuuden arviointi on vaikeaa, koska piilorikollisuutta ei näy missään tilastoissa. Piilorikollisuuden suuruutta voidaan yrittää selvittää kyselyillä tai gallupeilla. (Kivivuori & Salmi 2012, 1.)

Rikos jää ilmoittamatta yleensä tavallisimmissa rikostyypeissä esim. omaisuusrikoksissa, kuten vahingonteoissa sekä pahoinpitelyissä (perheväkivalta). Vahingonteot jäävät usein ilmoittamatta, koska rikosta ei pidetä tarpeeksi vakavana. (Findikaattori 2013.) Ilmoituksen teko riippuu myös silminnäkijöiden rohkeudesta ilmoittaa asiasta poliisille. Silminnäkijät eivät aina uskalla puuttua nähtyihin vahingontekoihin, koska pelkäävät tekijöiden kostoja. Suomessakin on uutisoitu tapauksesta, jossa vahingontekoa keskeyttämään mennyt mies oli pahoinpidelty pahasti (Mies puuttui ilkivaltaan... 2012).

3 VAHINGONTEKORIKOKSISTA

3.1 Vahingonteot Suomessa

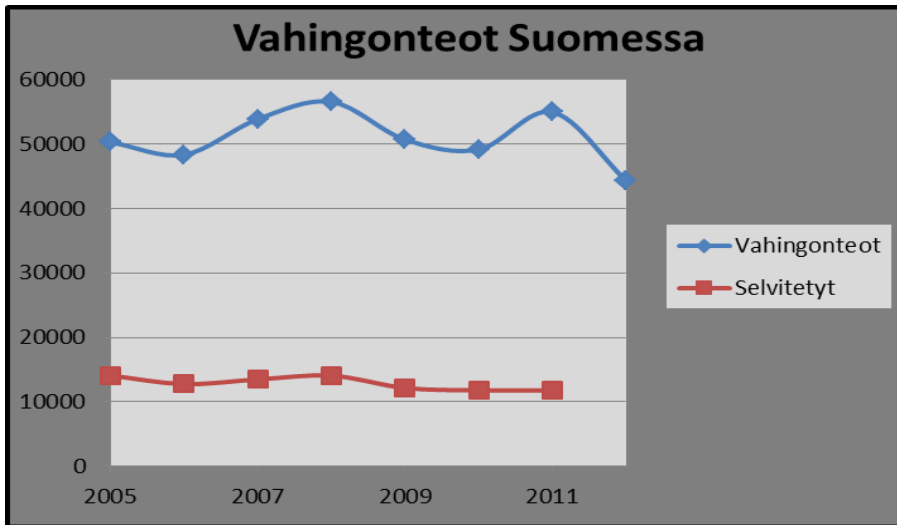
Suomessa tehdään paljon vahingontekoja ja ilkivaltaa. Poliisille tulee tietoon 40 000 – 60 000 vahingontekotapausta vuosittain. 2000-luvulla suurimmillaan vahingonteko rikokset olivat vuonna 2008, jolloin niitä tehtiin noin 57 000. (Kuva 1.) Eniten vahingontekoja tehdään keväällä ja syksyllä, jonka on arvioitu johtuvan koulujen loppumisesta ja alkamisesta. Mutta tilastojen mukaan vahingontekoja tehdään melko tasaisesti koko vuoden aikana. Vuosittain 200 - 300 kaikista suomessa tehdyistä vahingonteoista on luokitukseltaan törkeitä. (Tilastokeskus 2013.)

Vahingontekojen suuresta määrästä johtuen niiden taloudelliset menetykset ovat mittavia. Usein vahinkojen korjaukset menevät kuntalaisten pussista, kun tekijöitä on vaikea saada kiinni. Suomessa vahingonteoista aiheutuu vuosittain yhteiskunnalle jopa monien kymmenten miljoonien eurojen lasku. Pelkästään Helsingissä on arvioitu kulujen olevan useita miljoonia euroja vuodessa. (Palm 2008.)

Vahingontekoja tekevät tavallisesti nuoriso ja juopuneet tai näiden kahden yhdistelmä. Rikos tehdään yleensä päähänpistona, eikä sen seurauksia ajatella tarkemmin. Suosituimmat vahingonteot ovat yksityisen ja yhteisen omaisuuden töhriminen ja paikkojen tuhoaminen, kuten puiston penkkien hajottaminen. Pienimmät tapaukset harvoin päätyvät poliisille asti, koska tekijöiden kiinni saanti on epätodennäköistä. Tämän vuoksi tilastot voivat olla pahasti vääristyneitä, sillä tilastoissa näkyy vain poliisin tietoon tulleet tapaukset. Tekijät ovat usein samoja ja tästä johtuen yhden rikoksen selvittäminen voi johtaa usean tapauksen selviämiseen kerralla. Tämä on tavallista erityisesti töhrintä tapuksissa, koska tekijät käyttävät nimimerkkejä. (Etelä-Savon poliisi 2012.)

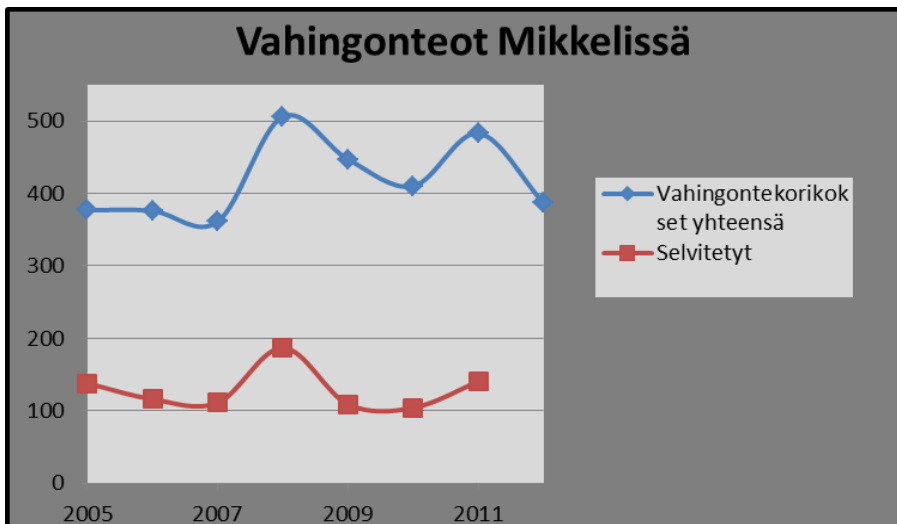
Vahingonteot tehdään yleensä pimeään aikaan, jolloin tunnistaminen ja tekijöiden kiinni saanti itseteossa on vaikeaa. Vahingontekorikosten selvitysprosentti onkin kaikista rikoksista alhaisimpia. Lievempien vahingontekojen selvitysprosentti on erityisen pieni. Tämä johtuu siitä, että rikokset tulevat poliisin tietoon usein pimeinärikoksina eli tekijää ei ole tiedossa. Pimeidenrikoksien selvitysprosentti on vain noin 7 %. Vuosittain koko suomen vahingontekojen selvitys on ollut 20 ja 30 prosentin välillä. Paras selvitysprosentti on vuodelta 2005, jolloin selvitettiin 28 % vahingonteoista. (Kuva 1.) Törkeiden vahingontekojen selvitysprosentti on muita korkeampi. Niistä selvitetään vuosittain noin

puolet. Törkeiden tekojen selvitysprosentti kuitenkin vaihtelee vuodesta toiseen lievempiä tekoja enemmän. Vuonna 2005 selvitettiin parhaiten myös törkeitä vahingontekoja. Silloin selvitettiin jopa 72% poliisin tietoon tulleista tapauksista. (Tilastokeskus 2013.)

KUVA 1. Vahingontekojen ja rikosten selvitys kehitys suomessa vuosina 2005-2012 (Tilastokeskus 2013).

Mikkelin kaupungin alueella poliisin tietoon tulleiden vahingontekojen määrä on vaihdellut vuosittain 350:stä yli 500 tapaukseen (kuva 2). Näistä vahingonteoista alle kymmenen on törkeitä. Eniten vahingontekoja tehtiin vuonna 2008, jolloin tehtiin 501 rikosta ja näistä viisi luokiteltiin törkeksi. Mikkelin vahingonteot seuraavat melko tarkasti koko Suomen lukuja. Mikkelissä selvitysprosentti on hieman korkeampi kokomaan lukuihin verrattuna. Mikkelissä selvitysprosentti vaihtelee 25 ja 40 prosentin välillä. Eniten vahingontekoja selvitettiin vuonna 2001 ja 2008, jolloin selvitettiin noin 37 prosenttia kaikista vahingonteoista. (Tilastokeskus 2013.)

KUVA 2. Vahingontekojen ja rikosten selvitys määrät Mikkelissä vuosina 2005-2012 (Tilastokeskus 2013).

Vahingonteot ovat yleensä melko vaarattomia rikoksia, kuten töhriminen, mutta joskus harmittomalta tuntuva kiusanteko voi olla hengenvaarallista (Poliisi 2013).

Poliisi saa tiedon vahingonteosta usein silminnäkijältä tai myöhemmin asianomistajalta. Asianomistaja voi lievemmissä tapauksissa päättää, tekeekö asiasta rikosilmoituksen. Törkeissä vahingontekorikoksissa poliisi voi tehdä rikosilmoituksen myös ilman asianomistajan lupaa. Poliisi tutkii asiaa rikosilmoituksen pohjalta ja lähettää asian tarvittaessa eteenpäin syyttäjälle. (Etelä-Savon poliisi 2012.)

Vahingonteot ovat yleisimpiä syyttämättäjätettäviä rikoksia, sillä tekijänä on usein nuori ja siksi rikos pyritään sovittelemaan osapuolten kesken. Sovittelujen tulokset ovat usein hyvät n.90%:ssa tapauksista päästään sopimukseen, eikä syytettä tarvitse nostaa. (Poliisi 2013.) Vahingontekotapauksissa poliisi tekee yhteistyötä monien eri tahojen kanssa, kuten mm. pelastus-, sosiaali- ja kiinteistötoimen kanssa. (Etelä-Savon poliisi 2012.)

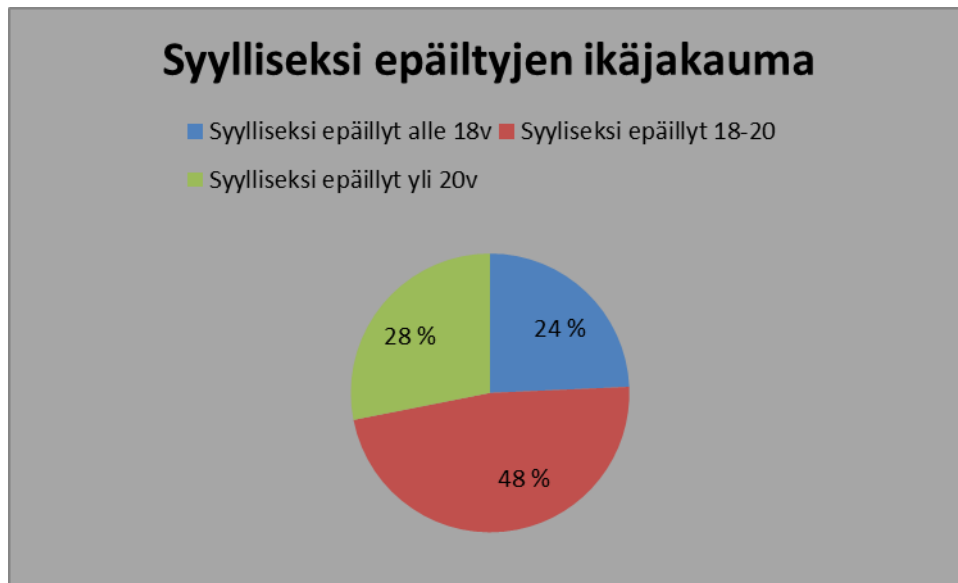
3.2 Nuoriso rikosentekijänä

Kaikista rikoksista 22 % on alle 21-vuotiaiden tekemiä. Yleisimpiä rikoksia nuorten keskuudessa ovat alkoholirikokset, ryöstöt ja vahingonteot. (Tilastokeskus 2013.) Neljän vuoden välein 15-16 vuotiaille nuorille tehdään rikoksia ja rikoksen uhriksi joutumista käsittelevä kysely. Tämän yhdeksäsluokkalaisille nuorille tehdyn kyselyn mukaan vuoden 2012 aikana nuorisosta 20 % oli rikkonut omaisuutta koulun ulkopuolella, 16 % oli sotannut esim. bussipysäkkejä tai piirrellyt seinniin tai tehnyt muuta vastaavaa vahinkoa ja 15 % oli rikkonut koulun omaisuutta ainakin kerran vuoden aikana. Prosentit ovat korkeammat kuin edellisinä vuosina tehdyissä kyselyissä. Vahingonteot on nuorison yksi yleisemmistä rikoksista. Yleisempää on vain verkkolataaminen (71 %) ja alkoholin humalajuominen (51 %). (Salmi 2012, 5-6.)

Nuorison tekemien vahingontekojen määrä laski vuonna 1990 ja luvut pysyivät sen jälkeen vakaina vuoden 2008 kyselyyn asti, jonka jälkeen ne yleistyivät seuraavan neljän vuoden aikana. Nyt noin joka kolmas yhdeksäsluokkainen kertoo tehneensä vuoden 2012 aikana jonkinlaisen vahingonteon. Yleisesti ottaen vahingonteot ovat yleisempää pojilla kuin

tyttöillä. Omaisuuden vahingoittaminen on yleisempää pojilla, mutta seinien töhriminen puolestaan on hieman yleisempää tytöillä. (Salmi 2012, 5.) Nuorista vahingonteon uhreiksi joutui 23 %, joka on kaikkein yleisin uhrikokemus nuorilla. (Kivivuori & Salmi 2012, 2.)

Melkein puolessa vahingontekorikostapauksissa syylliseksi epäilään 18-20 vuotiaita nuoria-aikuisia (kuva 3). Loput jakautuvat melkein tasan 18 vuotiaita nuorempien ja yli 20 vuotiaiden kesken (Tilastokeskus 2013).

KUVA 3. Vahingontekojen syylliseksi epäiltyjen ikäjakauma 2000-luvulla (Tilastokeskus 2013).

4 VAHINGONTEOT ERI NÄKÖKULMISTA

4.1 Ympäristö ja terveys

Vahingonteot ympäristön ja terveyden uhkana on Suomessa vielä melko pieni. Vahingontekoja voi kuitenkin esiintyä esimerkiksi padoilla ja vesilaitoksilla. Myös muihin alan yrityksiin voi kohdistua vahingontekoja, jotka aiheuttavat terveysvaaraa. Näihin yrityksiin kohdistuvien vahingontekojen vaikutukset voivat olla vakavia ja taloudellisesti hyvin merkittäviä. Vaikka vahingonteko ympäristö- tai terveysrikinä onkin pieni, on niihin ympäristöalan yritysten aina varauduttava ennalta ja suunniteltava valmiiksi toimenpiteet ongelmien varalle. (Ympäristöhallinto 2013.)

Elintarvikkeiden ja veden välityksellä leviävät epidemiat voivat joskus aiheutua vahingonteosta. Kun epidemian aiheuttajana on tahallinen vahingonteko selvitysvastuu siirtyy terveydensuoleviranomaiselta poliisille. Johtovastuusta riippumatta terveydensuojeluviranomaiset vastaavat aina erityistilanteessa ympäristöterveydenhuollon tehtävistä ja terveysturvaviranomaiset lääkinällisestä pelastustominnasta. (STM 2010, 36.)

Vahingonteot voivat kohdistua myös esimerkiksi kemikaalikuljetuksiin ja -varastoihin. Vahingonteon kannalta merkittävimpiä kemikaaleja määritettiin tutkimuksella vuosina 2007 ja 2008. Aineita arvioitiin niiden vaaraominaisuuksien, kulkeutumiseen vaikuttavien fysikaalis-kemiallisten ominaisuuksien mukaan sekä ottamalla huomioon aineiden käyttö- ja kuljetusmäärät. (Taulukko 1.) Kemikaalien kuljetuksesta tai varastoinnista vastaavien on tehtävä suunnitelma onnettomuuksien ja tahallisten vahingontekojen varalle. Kemikaalien turvallisen kuljetuksen ja varastoinnin turveemiseksi on onnettomuuksien varalle laadittu myös ns. OVA-ohjeet (Onnettomuuden vaaraa aiheuttavat aineet -turvaohjeet). Kemikaalien turvallisuudesta vastaa Turvallisuus- ja kemikaalivirasto Tukes. (STM 2010, 109.)

TAULUKKO 1. Terveyttä todennäköisimmin uhkaavat kemikaalit ja niiden vaikutukset

Uhkatyyppi	Aineita
Välittömästi myrkyllisen aineen vuoto ja leviäminen ilmassa.	asetonitriili, akrylonitriili, hiilimonoksidi
Ärsyttävän tai syövyttävän aineen vuoto ja leviäminen ilmassa.	klooridioksidi, rikkihappo, ammoniakki, fluorivetyhappo
Reaktiossa veden kanssa muodostuvan välittömästi myrkyllisen aineen päästö ja leviäminen ilmassa.	tionyylikloridi, kaliumsyyanidi, asetyylikloridi
Pitkäaikaishaittoja aiheuttavan aineen päästö ja leviäminen ilmassa.	1,3-butadieeni, bentseeni (syöpävaarallisuus)
Pitkäaikaishaittoja aiheuttavan aineen päästö ja leviäminen vesistöissä.	kromitrioksidi (syöpävaarallisuus), akryyliamidi (syöpävaarallisuus, hermostomyrkyllisyys)

Käsittelen seuraavaksi tarkemmin patoihin ja talousveteen kohdistuvia vahingontekoja, niiden aiheuttamia ongelmia ja niihin varautumista. Esimerkiksi kaikkien talousvettä

toimittavien laitosten on toiminnassaan otettava huomioon tahallisen vahingonteon aiheuttamisen mahdollisuus. (STM 2010, 61.)

4.1.1 Padot

Padot ovat rakenteita, jonka tarkoituksena on estää tiettyjen aineiden pääsy alemmille maille tai vesistöön. Padoilla säädellään myös virtausta tai padotun aineen pinnankorkeutta. Patojen oikeanlaisen rakentamisen ja turvallisen käytön mahdollistamiseksi on säädetty patoturvallisuuslaki 26.6.2009/494. Padoille on annettu määräyksiä myös monissa muissa laeissa esimerkiksi ympäristönsuojelulaki 86/2000 ja vesilaki 587/2011 sekä valtioneuvostonasetus patojenturvallisuudesta 319/2010. Patoturvallisuuden valvonnasta vastaa Maa- ja Metsätalous Ministeriö, joka jakaa vastuun edelleen ELY-keskuksille. (Ympäristöhallinto 2013.)

Patolain piiriin kuuluvat korkeudeltaan yli kolme metriset padot. Myös kolme metriä matalammat padot voivat kuulua lain piiriin, jos padottava aine voi aiheuttaa ilmeistä vaaraa ihmisen terveydelle, ympäristölle tai omaisuudelle. (Maa- ja metsätalousministeriö 1997.) Padon omistajan on laadittava patoturvallisuusviranomaiselle kuvaus tarvittavista turvajärjestelyistä onnettomuuksien estämiseksi (Valtioneuvoston asetus 319/2010).

Suomessa on patolain piiriin kuuluvia patoja kaikkiaan 425 kpl. Padot voidaan jakaa vesistö- ja jätepatoihin. Jätepadoista voidaan vielä erottaa edelleen kaivospatot eriryhmäksi. Jätepadoilla padotaan terveydelle tai ympäristölle vaaraa aiheuttavia aineita. Jätepadoista pitää laatia selvitys niiden toiminnasta ja mahdollisen sortumisen aiheuttamista vaikutuksista terveyteen tai ympäristöön. (Ympäristöhallinto 2013.)

Padot jaetaan luokkiin niiden onnettomuustilanteissa aiheutuvan vaaran mukaan. 1-luokan pato aiheuttaa onnettomuuden sattuessa vakavaa vaaraa ihmisen terveydelle ja hengelle sekä ympäristölle. Luokitukseen vaikuttaa esimerkiksi padotun aineen ominaisuudet ja padon sijainti. 1-luokan patoja on suomessa yhteensä 50, joista 43 on vesistöpatoja ja 7 jätepatoja. 2-luokan padot saattavat aiheuttaa vaaran terveydelle ja vähäistä suuremman vaaran ympäristölle. 2-luokan patoja on 242, joista 182 on vesistöpatoja ja 60 jätepatoja. 3-luokan padot aiheuttavat onnettomuuden sattuessa vain vähäistä vaaraa. Näitä patoja on 133, joista vesistöpatoja 96 ja jätepatoja 37. Etelä-Savon alueella on vain neljä patoa ja kaikki ne ovat vesistöpatoja. (Ympäristöhallinto 2013.)

Padot sijoitetaan yleensä lähelle vesistöjä, jolloin haittavaikutukset pintavesiin ovat mahdollisia. Valumat voivat saastuttaa maanläpi suotautumalla myös pohjavesiä. Näiden vaarojen ja pohjavesikuormitusten havaitsemiseksi voidaan asentaa pohjavesiputkia patorakenteisiin ja altaiden ympäristöön. Putkien toimivuus on tarkistettava säännöllisesti pohjaveden turvaamiseksi. Suotautumisen aiheuttamia haittoja on vaikea arvioida. Muutaman jäte- ja kaivospadon alueella on kuitenkin jo havaittu selviä merkkejä pohjaveden pilaantumisesta. (Sivonen & Frilander 2001, 35.)

Suomen padoilla tehdään melko paljon luvattomia toimenpiteitä, mutta nämä johtuvat usein ihmisten tietämättömyydestä. Vakavia vahingonteko tapauksia sattuu muutaman vuoden välein ja kaikista häiriötilanteista 5 % on vahingontekojen tai luvattomien toimien aiheuttamia. (Kirves 2010, 29.) Kuitenkin lievempiä vahingontekoja on 2000-luvulla havaittu lähes kaikilla Suomen padoilla. Vaikka tapaukset ovat olleet melko lieviä, on niiden johdosta turvajärjestelyitä pyritty padoilla parantamaan entisestään, jotta uusilta vahingontekotapauksilta vältyttäisiin. Sattuneet vahingontekotapaukset eivät ole olleet kovin vakavia seurauksiltaan nopean toiminnan ja hyvän ennalta varautumisen ansiosta. (Kotola 2012, 27.)

Vuonna 2008 Valkealassa oleva Tirvan voimalaitos, joutui murron kohteeksi. Murron yhteydessä padolle tehtiin vahinkoa, jonka seurauksena allas täyttyi liikaa. Murtautujat varastivat tietokoneen, joka sisälsi laitoksen ohjausautomaatiikan. Sen seurauksena turvaluukku automaatiikka ei toiminut. Lisäksi tekijät olivat rikkoneet laitoksen sähkökeskukset, jonka vuoksi myöskään luukkujen nostaminen edes käsiohjauksella ei onnistunut. Merkittävää vahinkoa ei syntynyt, koska vesi pääsi purkautumaan hallitusti patorakenteiden ja juoksutusaukkojen kautta. Suuri osa vedestä purkautui auki olleesta säännöstelyluukusta ja veden ylittäessä pudotusrajan voimalaitoskanavan ylisyyksyn kautta. (Kirves 2010, 25.)

Palokin voimalaitoksen padolle tehtiin ilkivaltaa vuonna 2002 Heinävedellä, jonka takia virtaama ja vedenkorkeus nousivat alapuolisissa vesistöissä huomattavasti. Tämän seurauksena liikkeelle lähteneet jäät aiheuttivat vesistöarakenteille vahinkoa. Vahinkoa aiheutui myös energian tuotannon menetyksenä veden ohi virtauksen takia ja kasvatusaltaasta karkasi kaloja. Ilkivaltaisesti avatut luukut saatiin suljettua noin neljässä tunnissa avaamisesta, jonka ansiosta suuria vahinkoja ei päässyt syntymään. Palokin pato on määritelty 1-luokan padoksi, joten seuraukset olisivat voineet olla pahat. (Kirves 2010, 21.)

Häiriötilanteet padoilla luokitellaan niiden vakavuusasteen mukaan A-, B- ja C-luokkiin, joista A-luokka on kaikkein vakavin. Palokin padon ilkivalta tilanne luokiteltiin vakavuusasteeltaan C:ksi, koska tilanne saatiin korjattua nopeasti eikä vettä päässyt virtaamaan paljoa ulos. Tirvan vahingonteolle ei löytynyt vakavuusluokitusta. (Ympäristöhallinto 2013.)

Vahingontekojen takia padon ympäristössä voi tapahtua ulkoista eroosiota, joka heikentää patoa ja aiheuttaa myöhemmin suurempia ongelmia. Patojen sisällön virtaus ympäristöön voi aiheuttaa ongelmia lähiympäristöön, vesistöihin ja pohjaveteen. Nämä ongelmat johtuvat yleensä padon sortumisesta tai ylivirtauksesta. Suurimmat ongelmat aiheutuvat jäte- ja kaivos padoista, kun aineet suotautuvat vesistöön tai maaperään. Suotovesiä pyritään keräämään ja käsittelemään oikein. Suotovesistä aiheutuvia ongelmia on havaittu 29:llä jätepadolla ja 10:llä kaivospadolla. Ympäristöhaittojen minimoimiseksi tehdään monia ennakkotoimenpiteitä ja varaudutaan niihin suunnittelemalla toimintatavat niiden sattuessa. (Sivonen ja Frilander 2001, 35-38.)

4.1.2 Talousvesi

Suomessa on kaikkiaan 1 500 vesilaitosta, joista 70 on pintavesilaitoksia, jotka tuottavat puolet kaikesta käyttämästämme vedestä. Loput ovat pieniä pohjavesilaitoksia. Vaikka vesilaitoksia on paljon, suurin osa vedestä tulee suurista laitoksista. Viisi suurinta laitosta tuottaa 30 % suomen käyttövedestä. 90 % Suomen väestöstä kuuluu talousveden jakelun piiriin. Suomalaiset ovat tottuneet veden hyvään laatuun ja siitä on tullut monille itsestäänselvyys. (Silfverberg 2007, 7-8.)

Vesilaitokset valmistavat käyttämäämme vettä pintavedestä tai pohja- tai tekopohjavedestä. Vesilaitoksen tarvittava vedenpuhdistusprosessi riippuu raakaveden laadusta (Terveystieteiden tutkimuskeskus ja hyvinvoinnin laitos 2013). Raakavesilähteet jaetaan kolmeen laatuluokkaan A1, A2 ja A3. Laatuluokka määrää sen, miten vesi käsitellään ennen kuluttajille menoa. A1 luokan vesi on kaikkein puhtainta ja sille tehdään yksinkertainen fysikaalinen käsittely ja desinfiointi. Muille luokille joudutaan tekemään isommat käsittelyt. Suomen pintavesien ongelmana on korkea humuspitoisuus, mutta pohjavesi on yleensä puhdasta ja hyvä laatuista, joten sen käyttö raakavetenä on lisääntymässä. Pohjaveden ongelmana joillakin alueilla voi olla radon-, fluoridi-, arseeni-, rauta- ja mangaanipitoisuudet. (Ympäristöhallinto 2013.)

Vedenlaatua pyritään pitämään hyvänä erilaisten lakien ja asetusten avulla. Talousveteen liittyviä lakeja ovat mm. Valtioneuvoston asetus 319/2010 § 9, vesihuoltolaki 119/2001,

ympäristönsuojelulaki 86/2000 ja -asetus 169/2000 sekä sosiaali- ja terveysministeriön asetus talousveden laatuvaatimuksista. Vesilaitoksilla voi tapahtua häiriöitä, joiden takia veden saantiin tulee katkoja. Tämän vuoksi vesilaitosten on laadittava raportti riskeistä ja niihin varautumisesta. Vaarat jaotellaan sisäisiin ja ulkoisiin vaaroihin. Ihmisten aiheuttamat ulkoiset vaarat ovat terrorismi, häiriköinti ja vahingonteot. Riskienhallinnassa ennalta varautuminen ja yhteistyö viranomaisten kanssa on tärkeää. Vaikka ulkoisia vaaroja ei voida kokonaan poistaa, niihin varautumalla voidaan riskiä ja vaikutuksia pienentää. (Puolustusvoimat 2013.)

Vesihuoltojärjestelmän kokoajan kasvavana riskinä nähdään vahingonteot ja sabotaasi. Vaikka niiden aiheuttamat ongelmat ovat Suomessa vielä olleet melko vähäiset, voivat teot aiheuttaa vakavia ongelmia talousveden laadulle tai sen jakelulle. Kaikkien talousvettä toimittavien laitosten on otettava huomioon tahallisen vahingonteon mahdollisuus. Vahingontekojen riskiä usein väheksytään eikä siihen kiinnitetä paljoa huomiota. Tekoja vastaan on vaikea suojautua täysin. Suurin riski on valvomattomilla kaukana asutuksesta sijaitsevilla ja aitaamattomilla alueilla. (Sierla & Ruuska 2005, 9 & 21.)

Viemäriverkosto on yleensä hyvin suojassa, mutta riskinä on kiinteistöiltä verkostoon päästettävät aineet. Kaivot ovat alttiita vahingonteoille, koska niitä ei yleensä lukita. Vesijohtoverkosta voidaan vahingoittaa putkia rikkomalla, katkaisemalla sähkönsyöttö tai saastuttamalla vesi mikrobiologisesti tai kemiallisesti. Suomessakin on ollut muutamia tapauksia, joissa esimerkiksi kaivonvesi on yritetty myrkyttää. Varsinaisen terrorismin mahdollisuutta pidetään Suomessa kuitenkin hyvin pienenä. Terrorismissa tavoitteena on erittäin laajan, pitkäkestoisen ja vakavan vaaran tuottaminen ihmisille. (Ympäristöhallinto 2013.)

Vahingonteot ovat usein ajattelematonta vedenottamoiden rakennelmien ja järjestelmien tuhoamista. Näillä mielivaltaisilla vahingonteoilla voidaan kuitenkin häiritä tai estää veden saanti ihmisten ja palokuntien käyttöön esimerkiksi rikkomalla raakaveden varastoaltaita, pumppaamoita, sähkökeskuksia sekä paineenkorotusasemia. (VTT-raportti 2013, 18-21.) Enemmän tarkoituksellisessa talousveden vahingoittamisessa voidaan veteen lisätä jotain sinne kuulumatonta ainetta, joka huonontaa vedenlaatua. Tarkoituksellisella vahingonteolla voi olla erittäin vakavia seurauksia useisiin ihmisiin. Jos puhtaisiin vesilähteisiin ja raakavesivarastoihin lisätään tahallisesti taudinaiheuttajia tai vaarallisia kemikaaleja, seuraukset ovat vakavia ja laajoja. Aiheutuvat seuraukset ja niiden laajuus riippuu saastuttavasta aineesta ja haitan haivaintonopeudesta. Saastuttamisyrietykset voivat

kohdistua raakavesialtaisiin, vesiputkiin, puhdistuslaitoksiin tai jakeluverkostoon. (Valvira 2009, 30-31.)

Pohjaveden ottamiseen alueelta on laadittava vedenottosuunnitelma. Vedenottosuunnitelmassa on kartoitettava vedenottoon vaikuttavat riskitekijät ja keinot niiden hallitsemiseksi. Pohjavesialueiden merkitseminen voi altistaa sen vahingonteolle, mutta toisaalta se vähentää huolimattomuudesta johtuvaa saastumista. Tämän vuoksi on tarkoin harkittava merkitsemisen tarpeellisuus. Pohjavesiottamot kannattaa aidata ilkvallan ehkäisemiseksi. Vahingonteot voivat vaikuttaa pohjaveteen myös välillisesti, vaikka pohjavesi ei olisikaan vahingonteon kohteena. Vahingoittaminen voi kohdistua myös esimerkiksi alueella olevaan kemikaalivarastoon, josta aineita pääsee valumaan pohjaveteen. Vaaran voi aiheuttaa lisäksi esimerkiksi polttoainevarkaus, jos sen yhteydessä polttoainetta valuu maahan. (Valvira, 2009.) Esimerkiksi vuonna 2009 Virttaankankaan tekopohjavesilaitoksella tapahtui vahingonkeko, jossa imeytysaltaisiin kaadettiin öljyä, ja vuonna 2012 Puolangassa vahingonteon seurauksena valui maahan 700 litraa polttoainetta pohjavesialueella. Onneksi polttoaine ennätettiin poistaa maaperästä ennen sen päätymistä pohjaveteen. (STT 2012.)

Vahingontekojen sattuessa vesilaitoksilla monet viranomaiset ja asiantuntijat tekevät yhteistyötä asian korjaamiseksi ja selvittämiseksi. Päävastuu on poliisilla ja asiantuntija-apua antaa esimerkiksi kemiallisten uhkien osaamiskeskus ja biouhkien osaamiskeskus, jotka auttavat kemikaalien ja taudinaiheuttajien määrittämisessä. (Puolustusvoimat 2013.) Terveysvalvonta vastaa usein asian tiedottamisesta ja vesinäytteiden otosta ja tulkinnasta. Vesijohtoverkostolle, säiliölle ja kaivolle voidaan joutua tekemään pesuklooraus, jos siinä todetaan indikaattoribakteereita. Vesijohtojen puhdistukseen voidaan käyttää lisäksi ”possutusta” eli pehmeämpää puhdistus menetelmää. Desinfionnin varmentamiseksi otetaan vielä mikrobiologinen näyte. (Valvira 2009.)

Jos vesilaitoksen alueella havaitaan vahingontekoja tai muuta luvaton toimintaa, vesilaitoksen on alettava selvittää, aiheutuuko tästä talousveden saastumisen tai vedenjakelun keskeytymisen vaaraa. Vesihuollon toimivuus on yksi tärkeimmistä asutuksen, palveluiden ja tuotannollisen toiminnan edellytyksistä ja sen häiriöillä voi olla laajamittaisia vaikutuksia kansalaisten hyvinvointiin ja yritystoimintaan. Vaikka vahingonteon riski on epätodennäköinen, sen torjuminen on otettava tosissaan, sillä sen vaikutukset voivat olla jopa lamauttavia. Vesi voi saastuessaan olla käyttökeltotonta jopa kuukausien ajan. (STM 2010, 61-62.)

4.2 Turvallisuus

4.2.1 Vahingonteot leikkipaikoilla ja liikuntapalveluissa

Liikuntapalveluiden ja leikkikenttien kunnossapito on kuntien vastuulla. Näiden palveluiden turvaamiseksi on palveluntarjoajan laadittava kuluttajaturvallisuuslain 7 § 6 momentin mukainen turvallisuusasiakirja, jossa määritellään palvelun käytön riskit ja niihin varautuminen. Turvallisuusasiakirjojen laatimista valvovat kunnan terveysturvaviranomaiset. (Tukes 2011.) Vahingontekojen yleisyydestä huolimatta niihin varautumisesta ja niiden riskeistä ei näissä turvallisuusasiakirjoissa useinkaan ole kovin suurta mainintaa. Vaikka turvallisuusasiakirjassa ei vahingontekoa juurikaan mainita, on ne otettu usein kuitenkin huomioon käytännön tasolla. (Turunen 2013.) Leikki- ja liikuntapaikoilla pyritään ehkäisemään vahingontekoa valaisemalla alue ja rakennukset mahdollisimman hyvin, jotta vahingontekijä olisi helpompi huomata, valitsemalla välineisiin ja rakennelmiin sellaiset materiaalit jotka kestävät paremmin vahingonteot ja on helppo pitää puhtaana sekä joissakin tapauksissa asentamalla alueella kameravalvonta. Alue tulee pitää myös muuten siistinä, jotta se ei houkuttelisi vahingontekoihin. Myös palveluita käyttävien ihmisten merkitystä vahingontekojen ehkäisemisessä ja jälkien havaitsemisessa korostetaan. Käyttäjiä kuitenkin muistutetaan, ettei omaa tai muiden turvallisuutta kannata vaarantaa menemällä estämään tekijää vaan painaa tuntomerkit hyvin muistiin ja ilmoittamaan nähdystä vahingonteosta palveluntarjoajalle tai poliisille. Kaikesta varautumisesta huolimatta on kaikkia vahingontekoa mahdoton kokonaan poistaa. Näissä tapauksissa on kuitenkin vahingontekijän kiinnijäännin mahdollisuutta parannettava kaikin tavoin. (Mikkola 2006, 52 & 81.)

Lasten leikkipaikoista ja ulkoliikuntapaikoista esim. uimarannoista on tullut hyvin yleinen isojen nuorisojoukkojen oleskelu- ja juhlintapaikka, joka johtaa vahingontekoihin alueilla. Näiden paikkojen rikkominen ja sotkeminen onkin ongelmana monissa kunnissa. Vahingonteosta leikki- ja liikuntapaikoilla aiheutuu esimerkiksi Mikkelissä n. 20 000 euron menot vuosittain. (Turunen 2013.)

Leikkipaikkojen välineitä hajotetaan ja poltetaan, jolloin niillä leikkivät lapset voivat joutua vaaraan, jos niitä ei saada suljettua pois käytöstä ajoissa. Leikkivälineiden kuntoa ja turvallisuutta valvotaan säännöllisesti palveluntarjoajien ja terveystarkastajien toimesta,

mutta vahingontekojen jälkien korjaaminen ei aina tapahdu välittömästi. (Etela-Karjala kanava 2013.) Välineet poistetaan käytöstä korjauksen ajaksi, mutta aina välineitä ei saada suljettua heti tuhon satuttua. Yleensä tuhotut välineet korjataan tai ne korvataan uusilla. Jos rikkomista tapahtuu paljon ja usein, ei vanhojen välineiden tilalle enää haluta hankkia uusia vahingontekijöiden rikottaviksi ja lapset jäävät ilman leikkipaikkaa. (Sallmen 2006.) Mikkelissäkin poltettiin vuonna 2012 lasten kiipeilyteline. (Kuva 4.)

KUVA 4. Mikkelissä poltettu lasten kiipeilypaikka (Länsi-Savo 2012).

Leikkipaikkojen lisäksi yleisiä vahingonteoille alttiita paikkoja ovat liikuntapaikat. Kesä aikaan yleisimmin vahingontekoja esiintyy uimarannoilla. Uimarannoilla on tapana rikkoa tavaroita ja levitellä rannalle kuulumatonta tavaraa. Useimmin kohteena ovat pukukopit ja muut paikalla olevat rakennukset. Monille uimapaikoille on muodostunut ongelmaksi rikutut pullot ja niiden lasinsirut. Esimerkiksi Kajaanin Kesäniemen uimarannalla oli asetettu lasipurkkeja rantaveteen vahingon aiheuttamiseksi rannan käyttäjille. Muutama vuosi aikaisemmin oli samalla tavalla Kesäniemen rantaan asetettu veteen halkaistuja peltipurkkeja. (Hyttinen 2013.) Isommat rikutut tavarat on sentään helppo havaita ja korjata pois rannalta, mutta lasinsirut on vaikeampi havaita ja siivota pois. Uimapaikoilla on suosittua myös heittää laiturilta ja hyppytelineiltä milloin minkäkinlaista tavaraa. Pohjalta on löytynyt mm. polkupyöriä ja autonrenkaita. Vaarasta tietämätön sukeltaja voi sukeltaessaan satuttaa itsensä pahasti tai jopa hukkua. (Kanninen 2012.) Kesällä uimarannoille tehdään vahingontekoja viikoittain, joillakin rannoilla tuhoja joudutaan korjaamaan jopa päivittäin. Rantojen kunto tarkastetaan säännöllisesti ja vahingot korjataan mahdollisimman nopeasti niiden ilmaannuttua. Usealla rannalla on kuitenkin jouduttu vähentämään varusteluja vahingontekojen vuoksi. Lappeenrannassa Joutsenon

uimarannalta jouduttiin viemään pois pelastusvene, koska se upotettiin veteen vahingontekijöiden toimesta monta kertaa. (STT 2010.)

Kokoajan yleistyviä liikuntapaikkoja ovat skeittiparkit ja –rampit. Näillä paikoilla vahingonteot ovat yleisiä johtuen suurista nuoriso määristä. Esimerkiksi Joensuussa skeittiparkille oli tehty vahingonteko levittämällä rampeille paljon uretaani-eristettä. Joensuussa onkin vahingontekojen takia asennettu kameravalvontaa useille liintapaikoille. Käyttäjät itse eivät useinkaan aiheuta vahingontekoja vaan haluavat nauttia kaupungin tarjoamista liikuntapalveluista. (Heikkilä 2012.)

Talvella vahingontekojen kohteena ovat usein hiihtoladut, luistelukentät ja laskettelu rinteet. Näissäkin tapauksissa voi vahingonteosta aiheutua suurta vaaraa liikkujille. Tampereella uutisoitiin tapauksesta, jossa laskettelu rinteeseen oli levitetty sepeliä. Tämä aiheuttaa suuren vaaran kovalla vauhdilla laskeville laskettelijoille. Tässä tapauksessa sepeli ehdittiin poistaa rinteestä ennen vahinkojen syntymistä. (STT 2012.) Hiihtoladuille tehdään usein vahingontekoja, koska niitä on vaikea valvoa pitkien etäisyyksien ja sijaintien takia. Pimeän aikaan valaistuilla latuosuuksilla on ongelmana lamppujen rikkominen, joka aiheuttaa vaaratilanteita hiihtäjille. Mikkelin laduillakin on lamppuja rikottu useaan kertaan ja vaikka lamput on saatu korvattua uusilla, ne rikotaan aina uudelleen. (Turunen 2013.) Laduille tehtävät vahingonteot voivat useinkin olla vaarallisia. Esimerkiksi Kuopiossa ladun poikki oli pingotettu lankaa, jonka tarkoituksena oli aiheuttaa kaatumisia hiihtäjille. (Raittila 2013.) Laduille heitellään paljon sinne kuulumattomia tavaroita mm. isoja oksia, hiekkaa ja varoitus merkkejä siirretään pois paikoiltaan. Hiihtäjiltä tulee usein valituksia opastusmerkkien vähäisyydestä ja valaistuksen riittämättömyydestä. Nämä puutteet johtuvat usein vahingonteoista. Joka talvi keskustellaan paljon ladulla kävelystä. Koiran ulkoiluttajasta tai lenkkeilijästä vahinko voi olla pieni, mutta kävelen tuhottu latu voi olla hiihtäjille erittäin vaarallinen ja siksi ladulla kävely on ehdottoman kiellettyä. (Turunen 2013)

Myös urheilukentät ovat usein vahingontekojen kohteena. Talvella kohteena ovat jäädytetyt kentät ja kesällä yleisurheilukentät ja nurmelliset jalkapallokentät. Nuorilla on tapana ajaa kentillä mopoilla ja näin tuhota liikuntaympäristö käyttökelvottomaksi. Tuhojen kohteena ovat usein myös pukuhuoneet ja kaikki kenttien irtaimisto. Pukukopit ja välineet hajotetaan sellaiseen kuntoon, että liikuntapalveluita käyttävien ihmisten ei ole mahdollista käyttää niitä oikeaan tarkoitukseen. (Turunen 2013.)

4.2.2 Vaaralliset kepposet

Vahingontekoja pidetään melko harmittomina rikoksina ja yleensä ne jäävätkin roskisten potkimiseen ja seinien töhrimiseen. Varsinkin nuorien on kuitenkin vaikea hahmottaa tekojensa kaikkia seurauksia. Harmittomilta tuntuvista vahingonteosta voi kuitenkin koitua isojaakin menetyksiä. (Poliisi 2013.)

Vahingonteot voivat aineellisten vahinkojen lisäksi aiheuttaa myös vaaraa ihmishengille ja vaarassa on usein myös vahingontekijä itse. Yleisimpiä vahingontekoja, joita voidaan pitää vaarallisina, ovat vaahtosammuttimien tarpeeton tyhjentäminen ja neulojen levittely. Vaahtosammuttimen turhaan tyhjentäminen voi johtaa siihen, että syttynyttä paloa ei saada sammutettua ajoissa, jolloin aineelliset vahingot ja terveysvaara kasvavat ja joudutaan turvautumaan isompiin sammutusmenetelmiin. Neulat taas voivat aiheuttaa haavoja ja tartuttaa vakaviakin tauteja. Monilla Suomen uimarannoilla on myös siirrelty tai upotettu pelastusveneitä. Tämäkin voisi pahimmillaan vaatia ihmishenkiä, jos vesille ei saada apua ajoissa. (Etelä-Savon poliisi 2012.)

Viime vuosina ovat junille tehtävät vahingonteot lisääntyneet huomattavasti. Nämä teot voivat olla vaarallisia niin tekijälle itselleen kuin muillekin. Radalle asetetut tai heitetty erilaiset esineet voivat pahimmassa tapauksessa suistaa junan kiskoilta, jolloin junan henkilökunta, matkustajat sekä sattumalta paikalle osuvat sivulliset ovat vaarassa. Kiskoille asetetut esineet, kuten kivet ja kolikot voivat myös sinkoutua tekijän päälle. Suomessa on uutisoitu myös vahingonteosta, jossa junan ajolankoja oli vahingoitettu. Tämäkin voi pahimmassa tapauksessa suistaa junan raiteilta. (Trafi 2012.)

Jotkut kepposilta ja aluksi hauskoiltakin vaikuttavat vahingonteot voivat nopeasti muuttua terveyttä uhkaavaksi vaaraksi. Pieneltä kepposelta tuntuva viemärikannen siirtäminen voi varsinkin pimeään aikaan saada aikaan vaaratilanteita. Hyvin yleistä vahingontekijöille on tietyö- tai rakennusmaiden vahingoittaminen ja niillä käytettävien laitteiden rikkominen. Myös varoitusmerkkejä ja -kartioita siirrellään ja viedään pois. Esimerkiksi Mikkelin eräällä työmaalla ison kuopan varoituskartiot oli heitetty kuoppaan monena yönä peräkkäin. Vaarasta tietämätön paikalla sattunut autoilija tai jalkaisin liikkuja voi pimeällä helposti joutua liian lähelle kuoppaa ja satuttaa itsensä. Joensuussa joku oli jekkuillakseen levittänyt pyörätien tolppien väliin kelmua. Tällaiset jekut voivat olla vaarallisia. Tässä

tapauksessa pahoilta vammoilta vältyttiin. Tällaisista teoista voi tekijällekin koitua ankarat seuraukset. Tekijä voi pahimmillaan saada syytteen tapon yrityksestä. (STT 2012.)

4.2.3 Tulella tehdyt vahingonteot

Vahingonteoissa teko välineenä on usein myös tuli. Vuosittain sytytetään tahallisesti noin kolmetuhatta tulipaloa, joista aiheutuu 15–20 miljoonan euron vahingot. Pienetkin tulitikkuleikit voivat muuttua äkkiä pahaksi paloksi. Yleisimpiä tulella tehtyjä vahingontekoja on postilaatikoiden ja jäteastioiden sytyttely. Tuli voi näissäkin tapauksessa levitä nopeasti ja aiheuttaa suuria aineellisia vahinkoja sekä terveystahittoja. (Poliisi 2012.) Tällaisia vahingontekoja sattuu lähes päivittäin isommissa kaupungeissa. Isompia tulella tehtyjä vahingonteoiksi luokiteltuja tekoja ovat mm. auto- ja roskakatosten polttaminen. Näitä tapauksia sattuu Helsingissä ja Tampereella melkein viikottain. Tällaiset teot luokitellaan yleensä törkeiksi vahingonteoiksi. (Tiainen 2008.)

Vuoden 2013 aikana on uutisoitu monista vahingonteoista, jossa mukana on ollut tuli. Kotkassa tuomittiin vanhempi mies kymmeneksi kuukaudeksi vankeuteen sytyttettyään palamaan omakotitalon. Talo tuhoutui palossa kokonaan ja palossa kuoli myös perheen kissa. (Talon poltosta... 2013.)

Kevään 2013 aikana on myös Mikkeliissä sattunut useampia tulella tehtyjä vahingontekoja. Esimerkiksi Mikkelin Saksalassa sytytettiin tahallisesti auto palamaan. Sytytetty auto tuhoutui palossa täysin ja lisäksi palossa vahingoittui toinen henkilöauto, venetraileri ja vene. (STT 2013.)

Koska tulella vahingontekoja tekevät lähinnä lapset ja nuoret, on ennen kaikkea pyritty kiinnittämään huomiota juuri näiden vahingontekojen ehkäisyyn. Eri puolilla maata järjestetään erilaisia hankkeita ja valistusta nuorille. (Poliisi 2013.) Raisiossa 2004 aloitettiin tulipysäkki-hanke. Hankkeen tarkoituksena oli puuttua lasten ja nuorten luvattomaan tulen käsittelyyn, opettaa heille turvallista tulen käsittelyä ja kertoa tulen vaaroista. Hankkeella on osoitettu olevan selvä vaikutus lasten ja nuorten tulen sytyttelyyn. Hankkeessa on mukana monet eri viranomaiset, kuten poliisi, pelastuslaitos ja sosiaalityöntekijät. Hyvien tuloksien rohkaisemana tulipysäkkihanke on sittemmin levinnyt myös muualle Suomeen. (Pelastusopisto 2012.)

4.2.4 Turvallisuudentunne

Suomessa mitataan ajoittain niin sanottu turvallisuusindeksi, joka mittaa ihmisten turvallisuudentunnetta. Turvallisuusindeksi koko maassa vuonna 2011 oli 78,63 mikä on suuri pudotus vuodesta 2010. (STM 2012.)

Vahingonteosta johtuen moni kaupunkilainen voi kokea turvattomuudentunnetta asuinalueellaan. Epäsiisti ja rikottu ympäristö ei ainakaan lisää asukkaiden ja alueen käyttäjien turvallisuudentunnetta. Sekaisen ympäristön onkin todettu ruokkivan itseitseen. Jo valmiiksi epäsiisti ympäristö vetää helposti puoleensa vahingontekijöitä ja muuta rikollista toimintaa. Rikotut ikkunat melkein kuin kutsuvat tekijöitä paikalle hajottamaan paikkoja entisestään. Tutkimusten mukaan ihmiset tuntevatkin enemmän turvattomuudentunnetta, jos joutuvat huonokuntoiseen, likaiseen ja hämärään ympäristöön. Siksi kaupunkisuunnittelulla ja kaupungin siistinä pitämisellä on suuri merkitys vahingontekojen ehkäisyssä ja vähentämisessä. (Turvallinen kaupunki 2012.)

4.3 Taloudellisuus

Vahingontekojen ja ilkeiden seuraukset taloudellisesta näkökulmasta ovat mittavat. Jos tekijää ei saada kiinni, vahingot menevät yhteiskunnan laskuun ja rahat ovat pois kaikesta muusta. Erilaisista vahingonteosta aiheutuu yhteiskunnalle satojen miljoonien eurojen menetykset vuosittain. Vakuutusyhtiöt maksavat korvauksia noin 50 miljoonan euron edestä. (Tenhunen 2011.) Tekijänä on usein nuori, joka ei välttämättä tajua tekojensa rahallista merkitystä. Pelkkä puistonpenkkien ja bussipysäkkien töhriminen voi tulla kalliiksi. Uudelleen maalaaminen ja tuhottujen kalusteiden vaihtaminen uusiin tai vanhojen korjaaminen ei ole ilmaista. Koko Suomessa töhryjen puhdistamiseen kuluu vuosittain 600 000 euroa. Vain yksi aktiivinen maalari voi saada aikaiseksi kymmenien tuhansien eurojen vahingot. (Mansikka 2012.)

Jos tekijä saadaan kiinni vahingonteosta, lähes poikkeuksetta pyydetään vahingonkorvauksia. Suuret vahingonkorvaukset ovatkin isoin seuraus tekijälle verrattuna muihin rikosoikeudellisiin seuraamuksiin. Harmittomalta tuntuva vahingonteko saattaa tuoda isot vahingonkorvaukset. Eräskin nuori sai yllättyä suuresti saatuaan näyteikkunan rikkomisesta noin 5500 euron laskun. (Poliisi 2012.)

Graffittien tekeminen voi sen laajuudesta riippuen tuoda enintään jopa satojen tuhansien eurojen korvaukset. Vaikka alle 15-vuotias ei ole rikosoikeudellisessa mielessä vastuussa tekemistään rikoksista, on jo yli 7-vuotias kuitenkin vahingonkorvausvastuussa teoistaan. Vanhempien ei ole pakko maksaa lastensa tekemiä vahinkoja. Jos vanhemmat eivät maksa, korvaukset jäävät kasvamaan korkoa ja vuosien mittaan korvaussumma voi kasvaa todella suureksi. Tämä johtaa siihen, että jo nuorella iällä ollaan pahoissa rahallisissa vaikeuksissa, joka voi taas tuoda mukanaan vakavampaa rikollisuutta. (Poliisi 2012.)

Pienemmissäkin kaupungeissa kuluu vahingontekojen hävityksen korjaamiseen paljon rahaa. Mikkelin alueella ja muissa pienemmissä kaupungeissa vahingontekojen ja ilkeiden seurauksena tulleet rahalliset menetykset ovat satoja tuhansia euroja vuosittain. (Eskanen 2011.)

4.4 Esteettisyys

Vaikka vahingonteot ovat joskus pieniä, niillä on aina vaikutus ainakin kaupungin esteettiseen olemukseen. Graffittien esteettisyydestä on käyty keskustelua aina ja kauneushan on katsojan silmässä. Joskus graffitit ovatkin oikeita taideteoksia, mutta väärässä paikassa ne muuttuvat vahingonteoiksi. Kuten muuallakin Suomessa Mikkelissä graffittien teko on suosittua puuhaa. Kaikki eivät kuitenkaan ole pelkkiä töherryksiä. Paikan pitää vaan olla oikea. (Vihreäkirja 2012.)

KUVA 5. Graffititaidetta Mikkelissä.

Graffiteista voidaan toki olla montaa mieltä, mutta esimerkiksi paikkojen hajottaminen ja roskaaminen eivät ainakaan kaunista ympäristöä. Kaupungit käyttävät joka vuosi rahaa ja aikaa mm. puistojen hoitamiseen, jotta kaupunkilaisille olisi viihtyisempää liikkua ja olla. Tämän työn saa vahingontekijä helposti tuntumaan turhalta sotkemalla, rikkomalla puistonpenkkejä tai tuhoamalla kukkaistutuksia. Hajotetussa ja epäsiistissä paikassa eivät asukkaat tunne oloaan viihtyisäksi ja turvalliseksi. (Turvallinen kaupunki 2012.)

5 TOIMINTATAVAT JA EHKÄISY

5.1 Sovittelu

Pienemmissä rikoksissa voidaan joskus pyrkiä sovittelemalla saamaan asiat hoidetuksi, ilman oikeuden käyntiä. Varsinkin vahingontekorikoksissa, jolloin tekijänä on usein nuori, sovittelu on yleistä. Rikosasioiden sovittelun tarkoituksena on tarjota rikoksen osapuolille mahdollisuus toistensa kohtaamiseen ja rikoksesta aiheutuneiden fyysisten, psyykkisten ja aineellisten vahinkojen korvaamiseen. Tällä varmistetaan, ettei osapuolille jää kaunaa tai pelkoa toisiaan kohtaan. Sovittelun kautta asianosaisella on hyvät mahdollisuudet saada vahingonkorvaukset, koska takaisin maksua seuraa sovittelutoimisto. (Poliisi 2013.)

Sovittelijoina toimivat sovittelutoimiston tarkoitukseen koulutetut ja vapaaehtoiset sovittelijat. Sovittelussa rikoksen uhri ja tekijä kohtaavat ja keskustelevat tapahtuneesta rikoksesta. He voivat sopia vahingonkorvauksista tai muista toimenpiteistä, joilla tekijä voi korvata tulleet vahingot. Tekijä voi suorittaa korvauksen rahana, työnä tai muuna hyvityksenä, jos asiassa päästään keskinäiseen sopimukseen. Yleensä aloitteen sovittelulle tekee asiaa tutkiva poliisi, mutta myös esimerkiksi syyttäjä tai nuoren tekijän vanhemmat voivat tehdä sovittelu aloitteen. Sovitteluun osallistuminen on osapuolille aina vapaaehtoista. Sovittelun voi myös keskeyttää missä vaiheessa hyvänsä, jos sovittelu ei etene tavoitellusti. Sovittelu on luottamuksellista ja osapuolille maksutonta. Alaikäisen ollessa osapuolena huoltajalla on oikeus osallistua sovitteluun ja hän myös hyväksyy alaikäisen tekemät vahingonkorvaussopimukset. (THL 2013.)

Rikos- ja eräiden riita-asioiden sovittelu tuli Suomessa lakisääteiseksi toiminnaksi vuonna 2006, jolloin astui voimaan ns. sovittelulaki 2005/1015. Etelä-Savon maakunnan alueella rikosasioiden sovittelua on tosin järjestetty vapaaehtoisvoimin Sovittelu ry:n toimesta jo 1990-luvun alusta, mutta esimerkiksi Juvan alueelle sovittelutoiminta kuitenkin laajeni vasta vuonna 2006. Sovittelukäytäntö on tuottanut tulosta. Suurimmassa osassa tapauksia päästään sovittelun avulla molempia tyydyttävään sopimukseen. (Sovittelu 2013.)

5.2 Vahingontekojen ehkäisy

5.2.1 Ehkäisyn menetelmät

Ilkivaltaa ja vahingontekoja pyritään ehkäisemään monin eri keinoin. Poliisilaitoksilla ja eräillä järjestöillä on monenlaisia projekteja vahingontekojen vähentämiseksi etenkin nuorten keskuudessa. Tavoitteena on saada nuoret ymmärtämään tekojensa seuraukset ja päästä ongelman ytimeen. (Turvallinen kaupunki 2012.)

Rikoksia pyritään estämään sosiaalisella ehkäisyllä. Monet tekijät voivat ennustaa rikollisuutta. Puuttelliset kotiolot, alkoholia paljon käyttävät vanhemmat tai vaikeudet koulussa voivat johtaa nuoren rikollisille teille. Näihin riskiryhmiin kuuluviin pyritään vaikuttamaan jo hyvissä ajoin. Nuoret ovatkin sosiaalisen ehkäisyn tärkein kohde. Nuorten syrjäytyminen on Suomessa kokoajan kasvava ongelma ja tämäkin edesauttaa rikostenteille joutumista. Nuoria yritetäänkin auttaa sitoutumaan yhteiskuntaan tarjoamalla heille runsaasti erillaisia vapaa-ajan toimintoja. Tavoitteena on myös parantaa nuorten itsekontrollia, jolloin he voivat paremmin vastustaa vahingontekojen kiusauksia. Ihmisten, joilla ei ole hyvä itsekontrolli, on vaikea ymmärtää tekojensa seurauksia. Heitä kiehtoo pahanteon tuoma jännitys. Itsekontrollia voidaan pyrkiä parantamaan mm. erilaisilla perheittä tukevilla toimilla, esimerkiksi vanheimpainkoulutuksella. Tutkimusten mukaan vanheimpankoulutukseen käytetty raha ehkäiseekin 2-3 kertaa enemmän rikollisuutta kuin sijoitus poliisivalvontaan tai rikostenusijoiden pitkäaikaiseen vankeuteen. (Rikoksentorjunta 2013.)

Rikosten määrään voidaan vaikuttaa myös ympäristösuunnittelulla ja tilannetorjunnalla. Tässä ehkäisykeinossa on olettamuksena, että rikoksia tehdään rationaalisesti ja niihin voidaan vaikuttaa. Rikostilaisuuksiin pyritään vaikuttamaan vaikeuttamalla rikoksentekeä ja lisäämällä riskiä jäädä kiinni. Rikoksentekeä pyritään vaikeuttamaan kohteiden suojaamisella esimerkiksi aidoin ja lukoin. Myös kohteen valvonnalla voidaan ehkäistä

rikosten tekemistä. Turvallisuushenkilöstö ja kameravalvonta lisäävät riskiä jäädä kiinni. (Rikoksantorjunta 2013.)

Turvallisuuden ja turvallisuudentunteen parantamisen tavat voivat olla ristiriidassa keskenään. Portit, muurit ja valvontakamerat ovat tarpeellisia, mutta saattavat johdattaa ajattelemaan, että jokainen vastaantulija on uhka. Suoja-aidat ja valvontakamerat voivat myös toisaalta houkuttaa vahingontekijöitä alueelle. Ne lisäävät jännitystä. (Turvallinen kaupunki 2012.)

5.2.2 Kampanjat

Poliisit tekevät kouluissa valistus työtä, mutta monilla paikkakunnilla valistustyöstä on jouduttu leikkaamaan resurssien puutteen takia. Pohjois-Savossa tämä valistustyö saadaan kuitenkin hoidettua hyvin.

Pohjois-Savon alueella on järjestetty useita kampanjoita vahingontekojen ehkäisemiseksi. Kuopiossa on vuonna 2012 järjestetty kampanja vahingontekojen ehkäisemiseksi. Kampanjan tavoitteena on saada nuoret ja vanhemmat tajuamaan vahingontekojen seuraukset. Kampanjaa esiteltiin Facebookissa ja muussa sosiaalisessa mediassa. Vuodelle 2013 suunniteltiin useita tapahtumia, kuten graffitikilpailu ja tapahtuma koulujen syys- ja talvilomalle. Kampanjassa korostetaan myös vahingontekojen ilmoittamista poliisille. Vahingontekijän kiinnisaamiseen auttavasta vihjeestä annetaan palkkio. (Harinen 2012.)

Who Cares –projektia on järjestetty vuodesta 2008 asti ja se jatkuu edelleen. Myös poliisi on aktiivisesti mukana Who Cares -projektissa. Pääpointtina tässä toiminnassa on vähentää välinpitämättömyyttä. Who Cares -toimintaan kuuluu myös keskiarvon korotuskilpailu, jossa eniten keskiarvoa korottanut luokka sai palkinnoksi seikkailupäivän ja yksittäinen opiskelija moposkootterin. Projekti on vuosi vuodelta kasvanut ja esimerkiksi helmikuussa 2013 järjestettiin Matkus-kauppakeskuksessa poliisin perhepäivä. Mukana Who Cares -projektissa on ollut myös mm. jääkiekkjoukkue Kalpa. (Who Cares 2013.)

ILPO-projekti on ilkivallan ehkäisyhanke, joka on lähtöisin Helsingin Jakomäestä. Lähtökohtana oli huoli ilkivallan lisääntymisestä Jakomäessä. Ilkivalta aiheutti paljon kuluja ja lisäsi alueen asukkaissa turvattomuuden tunnetta. Hankeessa päätarkoituksena oli asennekasvatuksen lisääminen ja sen tärkeyden esiin tuominen. Hankkeessa tiedotettiin ihmisille ilkivallan seurauksista ja pyrittiin asukkaiden vastuullisuuden parantamiseen ja

aktivoimaan lapsia elinympäristön hyvinvoinnista huolehtimiseen. (Turvallisuussuunnittelu 2013.)

6 TYÖSSÄ KÄYTETYT MENETELMÄT

Opinnäytetyön suunnittelu alkoi vahingontekoihin liittyvien lakitekstien tutkimisella ja syventämällä näiden tekstien tietoja muista luotettavista lähteistä, kuten poliisilta. Yleiskäsityksen alkaessa muodostua etsittiin vahingonteoista ja ilkeistä kertovia uutisia ja tämän pohjalta kartoitettiin tekojen yleisyyttä Suomessa. Näillä tiedoilla hahmoteltiin työn suuntaa.

Vahingontekojen yleisyydestä ja niiden tekijöiden profiileista oli tietoa parhaiten saatavilla Tilastokeskukselta. Käsitys vahingonteoista selkeni tutkimalla ja yhdistelemällä tilastokeskuksen tietoja. Näitten tietojen pohjalta tehtiin Excel-ohjelmalla omia kaavioita selkeyttämään tuloksia. Tilastot eivät kuitenkaan kerro tässä tapauksessa aivan täydellistä totuutta, sillä tilastoihin merkitään vain poliisin tietoon tulleet vahingonteot. Vahingontekojen tilastoihin tämä vaikuttaa normaalia enemmän, koska kaikista rikoksista juuri vahingonteoista kerrotaan vähiten poliisille ja ne jäävät ns. piilorikollisuudeksi. Tilastoista saa kuitenkin hyvän perus käsityksen rikosten yleisyydestä ja niiden tekijöistä.

Tilastojen tulkitsemisen jälkeen alkoi tarkempien ja syventävien tietojen keruu. Erityisesti pyrittiin kiinnittämään huomiota vahingontekojen terveydellisiin vaikutuksiin. Ympäristövaikutuksia oli vaikeampi kartoittaa, sillä vahingontekojen vaikutukset ympäristöön eivät usein ole välittömiä. Saatujen tietojen perusteella suunniteltiin kyselytutkimuksen kysymykset tarkemmin.

Tärkein osa opinnäytetyötä oli kyselytutkimus. Tutkimuksessa oli mukana Mikkelin kaupungin työntekijöitä, jotka mahdollisesti kohtaavat vahingontekoja työssään. Vertaillakseni ja saadakseni laajemmin tietoja kyselyyn otettiin mukaan myös Kuopion kaupungin työntekijöitä. Kysely lähetettiin myös Etelä- ja Pohjois-Savon poliisille Mikkelisiin lähetettiin kymmenen ja Kuopioon 17 kyselylomaketta. Lomakkeet lähetettiin sähköpostilla. (Liite 1.)

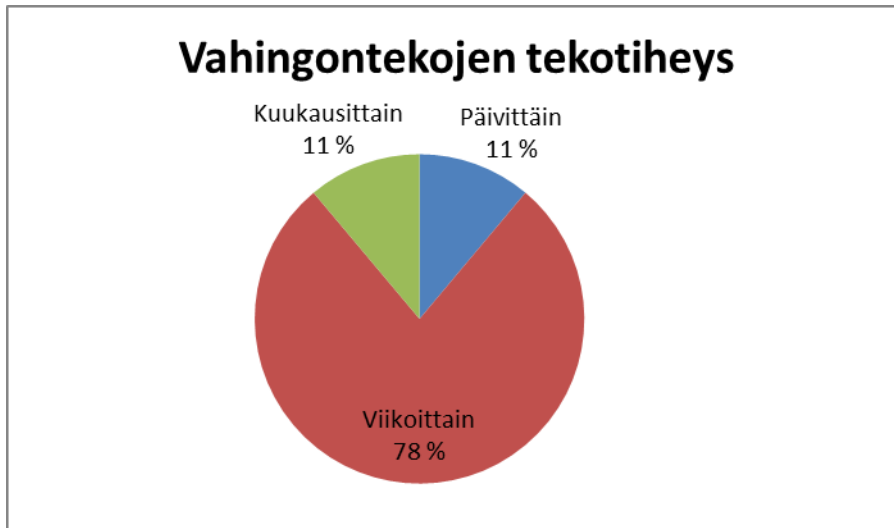
Kyselyn pyrkimyksenä oli kattaa kysymyksillä monia eri osa-aluetta vahingonteoista, mutta tekemättä kuitenkaan kyselystä liian pitkää, jotta vastaus prosentti ei kärsisi. Kysely

muuttui hieman vastaanottajan mukaan. Esimerkiksi poliisille lähetettiin eri kysymykset kuin terveystarkastajalle. Ensimmäinen kysely meni Etelä-Savon poliisille heti työn alussa ja sain hyviä vastauksia, mutta tämän jälkeen kyselylomaketta muutettiin hieman selkeämmäksi. Kyselyjä lähti yhteensä 27 ja vastauksia tuli yhdeksän. Mikkelistä tuli neljä ja Kuopiosta viisi vastausta. Vastaajat olivat kaupungin eri alojen työntekijöitä. Vastaajissa oli viheralueiden huoltajia (1), liikuntapaikkojen ylläpitäjiä (2), liikenneväylien kunnossapitäjiä (1) ja kiinteistöjen kunnossapitäjiä (2) sekä etelä-savon ja pohjois-savon poliisit. Yksi vastaus tuli myös terveystarkastajalta. Kokonaisvastausprosentiksi tuli 33 %. Suurempaa vastausprosenttia toivottiin, mutta vastauksista saatiin kuitenkin melko hyvä ja kattava käsitys vahingonteosta ja niihin suhtautumisesta erilaisissa kaupungin tehtävissä. Hieman tarkemmin haastattelin työn tilaajaa Mikkelin liikuntapaikka päällikköä Pekka Turusta.

7 TULOKSET

Kyselylomakkeeseen vastasi yhdeksän henkilöä Mikkelin ja Kuopion kaupungin työntekijöistä. Kysely lähetettiin niille kaupungin työntekijöille, jotka voivat työssään kohdata vahingontekoa.

Vahingonteot ovat hyvin yleinen ongelma Mikkelissä ja Kuopiossa. Vastauksista kävi ilmi, että vahingontekoa tehdään kaupungeissa paljon ja niitä havaitaan tasaisesti kaupunkien eri alueilla. Vahingontekojen kohtaamiseen vaikuttaa paljon vastaajan työnkuva. Parhaiten vahingonteosta tietoisia olivat kaupungin ns. kenttätyöntekijät esimerkiksi eri alueiden kunnossa pitäjät. Ylemmissä viroissa olevat henkilöt eivät aina edes olleet tietoisia tapahtuneista vahingonteosta. Suurin osa sekä Mikkelin että Kuopion työntekijöistä kohtaavat työssään vahingontekoa vähintään kerran viikossa. Myös Kuopion ja Mikkelin poliisit kertovat vahingontekotapauksia tulevan viikoittain. Kuopion viheralueiden hoitaja kertoo kohtaavansa työssään vahingontekoa lähes päivittäin. Terveystarkastaja kertoo törmäävänsä niihin vain noin kerran kuukaudessa. (Kuva 6.) Vahingonteot ovat usein pienehköjä, kuten sottaamista, paikkojen rikkomista ja tuhoamista, mutta näidenkin tuhojen korjaamiseen menevät kustannukset ovat suuret. Tekijöitä ei saada vastuuseen teoistaan kovinkaan usein eikä vahingonkorvauksia saada. Vastaajien kokemusten mukaan tekijät saadaan kiinni vain 1/50 tapauksista.

KUVA 6. Vastaajien kokema vahingontekojen tekotiheys.

Poliisille vahingonteosta ilmoitetaan vain suurimmat ja kustannuksiltaan vakavimmat teot. Mikkelissä kaikki rasistiset vahingonteot ilmoitetaan poliisille. Koska ilmoitusta poliisille ei aina tehdä, rikokset jäävät usein piilorikoksiksi. Jos vahingonteosta kerrotaankin poliisille, on tekijöiden kiinni saanti vaikeaa, jos teolla ei ole silminnäkijöitä. Moni vastaajista korostaakin kaupunkilaisten merkitystä vahingontekojen ehkäisyssä ja tekijöiden kiinni saamisessa. Poliisilla on muutamia omia keinoja saada selville tekijöiden henkilöllisyys mm. tekemällä yhteistyötä koulujen kanssa. Tekijän kiinni saamisessa auttaa myös, jos alueella on kameravalvonta. Graffiti-tapauksissa yhden teon selvittäminen voi johtaa useammankin töherrystapauksen selviämiseen samalla kertaa, sillä tekijät käyttävät usein nimimerkkejä. Graffitit jakavat vastaajissa mielipiteitä. Useimmat ovat kuitenkin sitä mieltä, että oikeassa paikassa ne voivat olla hienoa taidetta, mutta jos ne ovat töherryksiä ja väärässä paikassa, ei niitä voida hyväksyä. Useampi vastaajista oli myös sitä mieltä, että luvallisia graffitien tekopaikkoja pitäisi kaupungeilla olla enemmän, jotta ikäviltä töhryiltä voitaisiin paremmin välttyä. Muutama vastaajista oli kokonaan graffiteja vastaan, sillä niiden putsaminen ja poistaminen on aikaa vievää ja hyvin kallista.

Vahingontekojen kustannuksien määrästä vastaukset olivat hyvin erilaisia. Vastaukset riippuivat vastaajan työnkuvasta. Kaikki vastaajat kuitenkin arvioivat kustannusten olevan useita tuhansia euroja vuodessa. Muutamat vastaajista arvioivat tuhojen arvon nousevan jopa useaan kymmeneen tuhanteen vuosittain. Välittömien kustannusten lisäksi arvoa lisää mm. työajan menetys, kun tuhoja joudutaan korjaamaan. Ison eron vastauksissa voi selittääkin se, ettei näitä työajan menetyksestä johtuvia kuluja aina oteta huomioon. Rahat

korjauksiin otetaan tietysti kaupungin varoista, koska tekijöitä ei saada korvaamaan vahinkoja.

Rangaistusten ja vahingontekojen ehkäisykeinojen suhteen mielipiteet vastaajien kesken jakautuivat jonkin verran. Suurin osa vastaajista uskoo, että valvonnan lisääminen esimerkiksi valvontakameroilla vähentäisi vahingontekojen määrää. Myös rangaistusten koventaminen olisi vastaajien mielestä tehokas ehkäisy keino. Kolme vastaajista korostaa myös koti- ja asennekasvatuksen tärkeyttä, kun puhutaan vahingontekojen ehkäisystä. Osa vastaajista valitsi usemman kuin yhden vaihtoehdon. (Kuva 7.) Sopivia rangaistuksia vahingontekojen tekijöille vastaajien mielestä olisivat sakko ja tekojen sovittaminen omalla työllä.

KUVIO 7. Parhaat tavat vahingontekojen ehkäisyyn.

Monet vastaajista ovat kohdanneet myös vaarallisia vahingontekoja. Näitä ovat usein tulella tehdyt vahingonteot. Yleisimpiä polttopaikoita ovat kauppojen ja taloyhtiöiden roskakatokset. Nuotiopaikoilla tuli levitetään tahallisesti isommalle alueelle, joka voi tuhota lähellä olevia rakennuksia. Mikkelissä tulella on tuhottu myös liikuntavälineitä, mm. korkeushyppypatja. Vaarallisia tekoja on myös palosammuttimen tarpeeton tyhjentäminen, hälytysnapin tuhoaminen ja pelastusveneiden siirtäminen pois oikealta paikalta. Vaarallisia tekoja tehdään usein vapaa-ajan vietto paikoissa. Lasten leikkipaikkoja tuhoetaan, uimarannan pohjaan heitetään tavaraa (polkupyöriä), hiihtoladuille levitetään sinne kuulumatonta tavaraa tai ladun poikki viritetään lankoja.

Kyselyn yhtenä tarkoituksena oli vertailla Mikkelin ja Kuopion työntekijöiden kokemuksia ja mielipiteitä toisiinsa. Vastauksissa oli hajontaa kuitenkin hyvin vähän ja mitään tiettyä

linjaa Mikkelin ja Kuopion vastauksien välillä ei voida vetää. Myös vahingontekojen määrät ja niistä johtuvat kustannukset ovat melko samanlaisia kummassakin kaupungissa. Hieman erilaisuutta oli havaittavissa eri työtehtävissä olevien ihmisten vastauksissa. Samoissa työtehtävissä olevat vastasivat samalla tavoin. Mielenkiintoista on, että millaisia vahingontekoja kohdataan ja kuinka paljon. Ne vastaajista, jotka kohtaavat paljon vahingontekoja ja joutuvat vastaamaan niiden korjauksista, ovat enemmän niitä vastaan ja koventaisivat mielellään rangaistuksia.

8 UUTISKATSAUS

8.1 Mikkelä

Mikkelissä tehdyt vahingonteot ovat harvoin olleet hengenvaarallisia, mutta tuhoa on osattu kuitenkin tehdä.

Töhräjät iskivät 2013 tammikuussa jääkiekkokaukalon pukukoppiin tuukkalassa. Seinät oli sotkettu tussilla ja lisäksi naulakot oli revitty irti seinistä (Tenhunen 2012).

Lokakuussa 2012 vahingontekijät polttivat Otavassa sijaitsevan lastenleikkipaikan liukumäen. Liukumäki paloi käyttökelvottomaksi. (Makkonen 2012.)

2008 Laajalammen nuorisotalon pihalla sytytettiin palamaan henkilöauto. Auton sisäosa paloi pahoin ja sen ulkomaalipintaan tuli vaurioita kuumuuden takia. (Murtasaari 2008.)

2011 syyskuussa sytytettiin tuleen korjaamohalli. Hallipalo aiheutti monien satojentuhansien eurojen vahingot. Tuli tuhosi mm. entisöityjä autoja ja purjeveneitä. Rakennus oli yritetty polttaa jo päivää aikasemmin, mutta silloin tuli saatiin sammumaan ajoissa. Teko ei siis ollut hetkellinen päähänpisto. Palon syttyessä hallissa oli nukkumassa hallin omistaja ja edellisenä yönä hänen poikansa. Tekijä saatiin kiinni 2009 helmikuussa ja hän sai puolitoista vuotta ehdollista vankeutta, koska hänen tilillään oli myös 11 muuta rikosta. Hallin omistaja sai vahingonkorvausten lisäksi 3000 euroa henkisistä kärsimyksistä. (STT 2011.)

8.2 Koko maa

Lähivuosina Suomessa on tullut toinen toistaan karmeampia uutisia vahingonteoista ja niistä johtuvista tapahtumista. Salossa tehtiin syyskuussa suurta vahinkoa aiheuttanut vahingonteko. 12-vuotias poika oli sytkärillään sytyttänyt urheilutalon tuleen kahdesta kohtaa. Tuli ryöstäytyi käsistä ja ehti tehdä noin 40 000 euron vahingot ennen kuin palo saatiin sammumaan. Urheilutalossa oli sisällä myös ihmisiä, mutta palosta selvittiin vain taloudellisin vahingoin. Poliisi piti tekoa törkeänä vahingontekona. Törkeissä vahingonteoissa onkin usein mukana tuli. (STT 2012)

2013 oli heitetty henkilöauton tuulilasiin jäälohkare moottoritiellä. Lasi pirstoutui ja siruja lensi autossa olijoiden päälle. Kukaan ei kuitenkaan loukkaantunut. Helmikuussa oli tullut useita ilmoituksia autojen katoille heitellyistä jääkimpaleista. (Sillalta rysäytettiin... 2013.)

Huhtikuussa 2013 poliisi sain vihdoinkin kiinni sarjan vahingontekokoja tehneen 17-18 vuotiaista pojista koostuneen ryhmän. Ryhmä saa monia syytteitä mm. törkeästä vahingonteosta ja jopa yli 20 syytettä vahingonteosta. Törkeitä vahingontekoja oli pyörävaraston ja koulun ulkovaraston polttaminen. Monessa teossa mukana oli tuli. Tekijät polttivat roskakatoksia, pyöriä ja uimakoppeja. Lisäksi he olivat rikkoneet ikkunoita ja autonrenkaita. (STT 2013.)

9 POHDINTA

Tämän opinnäytetyön tarkoituksena oli lisätä tietämystä vahingonteoista ja niiden seurauksista. Tärkeintä kuitenkin on löytää menetelmiä varsinkin nuorten tekemien vahingontekojen ehkäisyyn. Kyselyn vastauksissa ja monilla aiheesta kertovilla sivustoilla korostetaan kasvatuksen merkitystä vahingontekojen pois kitkemisessä. Kotona tulisi opettaa toisten ihmisten omaisuuden ja ympäristön kunnioittamista. Vahingonteoista ja niiden välillisistäkin seurauksista on tärkeää kertoa lapsille ja nuorille. Valistuksessa tulisi korostaa, että vahingonteko on oikeasti rikos ja siitä rangaistaan sen mukaisesti ja myös alle 15-vuotiaat ovat vastuussa tekemistään vahingonteoista. Suuret vahingonkorvaukset voivat monille tulla yllätyksenä. Nuorelle olisi tärkeä kertoa myös vaaroista, mitä pieneltäkin tuntuva vahingonteko voi aiheuttaa sekä itselle että muille. Vahingontekojen

vastaiset kampanjat, kuten who cares -kampanja ovat tämän valistustyön saaneet jo hyvään alkuun.

Vahingontekojen yleisyys erityisesti nuorten keskuudessa johtuu myös pitkälti siitä, että kiinni jäämisen riski on melko pieni. Tähän olisi saatava muutos, jos vahingontekoja halutaan vähentää. Kiinnijäämisen riskiä voitaisiin suurentaa valvonnan lisäämisellä esim. kameravalvonta. Kaupungin asukkaita tulisi rohkaista kertomaan näkemistään vahingonteoista heti poliisille, jotta tekijät saadaan kiinni itseteossa ja vastuuseen teoistaan.

Muutama kyselyyn vastanneista uskoo, että rangaistuksia koventamalla voitaisiin saada vahingontekojä vähentymään. Suuret korvaukset ja vankeus rangaistus voisivatkin olla ratkaisu etenkin aikuisten tekemissä vahingonteoissa. Aikuinen ihminen ymmärtää paremmin asian vakavuuden eikä tekoa voi laittaa ajattelemattomuuden piikkiin. Mutta nuorten vahingonteoissa kovat korvaukset ja vankeus rangaistukset, voivat syöstä nuoren yhä syvemmälle rikosten tiellä. Teosta syntyvien taloudellisten menetysten korvaaminen ja tuhojen korvaaminen omalla työllä on usein riittävä rangaistus ja opettaa sen, kuinka paljon aikaa ja vaivaa vahinkojen korjaus vaatii. Sovittelua käytetään usein vahingontekotapauksissa. Saattamalla yhteen rikoksen tekijä sekä asianomainen sopivassa ympäristössä on usein toimiva tapa ja asiaan saadaan ratkaisu, joka tyydyttää molempia osapuolia.

Tärkeintä vahingontekojen vähentämisessä on kuitenkin aina asenne. Vaikka tekijä jäisi kiinni, on rikoksen uusiminen aina vaarana, jos ei syytä ja ajatusta teon takana ymmärretä ja muuteta. Mahdollisuus varsinkin nuorten tekemien rikosten ehkäisyyn on olemassa keinot vain pitää olla oikeat.

LÄHTEET:

Engberg, Mikael (2002). Suomen kuntaliitto, Kuntien riskienhallinta. Helsinki: Suomen kuntaliitto.

Eskanen, Jukka (2011). Ilkivalta käy kaupunginkukkarolle. http://yle.fi/uutiset/ilkivalta_kay_kaupungin_kukkarolle/5456225. Päivitetty: 08.06.2012.

Findikaattori. Nuorten kokonaisrikollisuus. WWW-dokumentti. <http://www.findikaattori.fi/fi/96>. Päivitetty: 19.02.2013. Luettu: 10.09.2013.

Heikkilä, Riikka (2012). http://yle.fi/uutiset/ilkivalta_lisaantyy_liikuntapaikoilla_-_uretaani_keskeytti_skeittauksen/6211006. Julkaistu: 09.07.2012. Luettu: 07.09.2013

Hyttinen, Simo (2013). Kesäniemestä paljastui lasimiinoja. <http://kotikajaani.sitepaper.fi/sitepaper/view/-/id/437>. Julkaistu: 05.06.2013. Luettu: 07.09.2013.

Kirves, Risto (2010). Häiriö tilanteet Suomen padoilla. Hämmenlinna: ELY-keskus

Kivivuori, Janne & Salmi, Venla (2012). Oikeuspoliittinen tutkimuslaitos, Tutkimussuunnitelma–Oikeuspoliittinen tutkimuslaitoksen Nuorisoriikollisuuskysely 2012. PDF-dokumentti. <http://www.mynamaki.fi/html/nousiainen/kokous/20121074-2-4460.PDF>. Luettu: 11.10.2012.

Kivivuori, Janne (2009). Rikollisuustilanne 2008, Rikollisuus ja seuraamusjärjestelmä tilastojen valossa. Helsinki: Hakapaino OY

Kotola, Jyrki (2012). Padon turvajärjestelyt, vaatimukset ja jäsenkyselyn tulokset. Helsinki.

Liikenne turvallisuusvirasto trafi (2012). Rautatieturvallisuuskasvatus, Kasvattajan faktapaketti. PDF-dokumentti. http://www.trafi.fi/filebank/a/1341566313/ffd8b404c8b030d1b361956285746c46/10030-Kasvattajan_faktapaketti.pdf. Luettu: 10.11.2012.

Makkonen, Kristiina 2012. Poliisi kaipaa vinkkejä liukumäen polttajista. <http://www.lansisavo.fi/uutiset/kotimaa/poliisi-kaipaa-vinkkej%C3%A4-liukum%C3%A4en-polttajista>.

Julkaistu: 11.10.2012.

Metro. Ilkivallasta kertyy miljoona lasku. http://metro.fi/paakaupunkiseutu/uutiset/ilkivallasta_kertyy_miljoonalasku/. Julkaistu: 27.08.2012. Luettu: 10.09.2013

Mies puuttui ilkivaltaan 15 nuorta pahoinpiteli. <http://www.uusisuomi.fi/kotimaa/52991-mies-puuttui-ilkivaltaan-15-nuorta-pahoinpiteli>. Luettu: 01.11.2012.

Mikkola, M (2006). Uimarantaopas. Opetusministeriön Liikuntapaikkajulkaisu 90. Tampere: Rakennustieto Oy

Oikeuspoliittinen tutkimuslaitos, Rikollisuustilanne (2012). Rikollisuus ja seuraamusjärjestelmä tilastojen valossa. PDF-dokumentti. http://www.optula.om.fi/material/attachments/optula/julkaisut/rikollisuustilanne/rikollisuus_tilanne2012/esj5ICjJ9/Rikollisuuskehitys.pdf

Palm, Eeva (2008). Ilkivalta maksaa yhteiskunnalle miljoonia. <http://www.hs.fi/kotimaa/artikkeli/Ilkivalta+maksaa+yhteiskunnalle+miljoonia/1135240805338>. Luettu: 10.11.2012

Pelastusopisto. Tulipysäkki. WWW-dokumentti. <http://www.cmcfinland.fi/pelastus/home.nsf/wLatest/3CDDEE7726E50D2AC22577AD002B0CED>. Ei päivitystietoja. Luettu: 12.09.2013

Po1nt. Ilkivallan ehkäisykampanja. http://www.po1nt.fi/pk/kuopio/kuopio_uutislistaus/ilkivalta. Julkaistu: 03.12.2012. Luettu 10.09.2013.

Poliisi. Rikosasoiden ja eräiden riita-asioiden sovittelu. WWW-dokumentti. <http://www.poliisi.fi/poliisi/home.nsf/pages/091D83469A49DADCC2256B99002F4A0D?opendocument>. Ei päivitystietoja. Luettu: 12.10.2012.

Poliisi. Seuraamukset WWW-dokumentti. <http://www.poliisi.fi/poliisi/home.nsf/pages/AC0080822E521B89C2256BC9003635E4?opendocument>. Ei päivitystietoja. Luettu: 01.11.2012

Poliisi. Vahingonteat. WWW-dokumentti. <http://www.poliisi.fi/poliisi/pohjois-savo/home.nsf/pages/2F2852760E1D8A43C2257583002D727C?opendocument>. Ei päivitystietoja. Luettu: 01.11.2012.

Puolustusvoimat. Vesihuollon turvaaminen. PDF-dokumentti. http://www.puolustusvoimat.fi/wcm/995d8c004123e2b5acc4ac1c0b52473c/TS_2013_verkkoversio_8.11.pdf?MOD=AJPERES. Ei päivitystietoja. Luettu: 12.09.2013.

Rikoksantorjuntaneuvosta. ILPO ilkivallan ehkäisyprojekti. WWW-dokumentti. <http://www.rikoksantorjunta.fi>. Ei päivitystietoja. Luettu: 01.09.2013.

Rikoslaki 19.12.1889/39 luku 35. WWW-dokumentti. <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1889/18890039001>. Ei päivitystietoja. Luettu 10.09.2012.

Sallmén, Eljas (2006). Kesäkuu toi ilkivallan aallon oulun liikuntapaikkoihin <http://www.kaleva.fi/uutiset/oulu/kesakuu-toi-ilkivalta-aallon-oulu-liikuntapaikkoihin/90619/>. Julkaistu: 30.06.2006. Luettu: 15.10.2012

Salmi, Venla & Suonpää, Karoliina (2013). Varhaisnuorten rikoskäyttäytyminen. PDF-dokumentti. http://www.optula.om.fi/material/attachments/optula/julkaisut/verkkokatsauksia-sarja/ghRZbizEF/varhaisnuorten_rikosk__ytt__ytyminen_33.pdf. Luettu: 05.09.2013

Salmi, Venla (2012). Nuorten rikoskäyttäytyminen ja Uhrikokemukset 2012. Helsinki: Hakapaino Oy

Sierla, Jaakko & Ruuska, Rami & Hanski, Minna (2005). Vesihuollon erityistilanne työryhmän loppuraportti, Ehdotukset toimenpiteiksi vesihuollon varautumisen kehittämiseksi. Helsingin: Hannu Vikman Consulting

Silferberg, Paul (2007). Vesihuollon kehittämisen suuntaviivoja. Helsinki: Copy-Set

Sillalta rysäytettiin iso jäälöhkare auton tuulilasin läpi – taas. WWW-dokumentti. <http://www.ess.fi/uutiset/kotimaa/2013/02/24/sillalta-rysaytettiin-iso-jaalohkare-auton-tuulilasin-lapi---taas>. Julkaistu 24.02.2013. Päivitetty 05.09.2013. Luettu 15.10.2012.

Sivonen, Mikko & Frilander, Reetta (2001). Patoturvallisuuden toteutuminen Suomen jäte- ja kaivospadoilla. Helsinki: Oy Edita Ab

Sovittelu. Mitä sovittelu on? WWW-dokumentti.
<http://www.sovittelu.fi/index.php/fi/mitasovitteluon>. Ei päivitystietoja. Luettu: 04.03.2013.

STT (2011). Hallin polttajille vankeutta Mikkelissä.
<http://www.savonsanomat.fi/savo/hallin-polttajille-vankeustuomiot-mikkelissa/1023660>.
 Julkaistu: 28.02.2011.

STT (2012). Hengenvaarallista ilkivaltaa Tampereella: Laskettelurinteeseen levitettiin sepeliä.
<http://www.hs.fi/kotimaa/Hengenvaarallista+ilkivaltaa+Tampereella+Laskettelurinteeseen+levitettiin+sepeli%C3%A4+/a1305632104842>. Julkaistu: 30.12.2012.

STT (2012). Poliisi: Sytkärileikistä 40 000 euron vahingot Salossa.
<http://www.hs.fi/kotimaa/Poliisi+Sytk%C3%A4rileikist%C3%A4+40000+euron+vahingot+Salossa/a1305600418904>. Julkaistu: 20.09.2012.

STT (2012). Törkeä vahingonteko: 700 litraa polttoainetta pohjavesialueelle,
<http://www.iltasanomat.fi/kotimaa/art-1288475027455.html>. Julkaistu 07.06.2012.

STT. Poliisi: Sytkärileikistä 40 000 euron vahingot Salossa.
<http://www.hs.fi/kotimaa/a1305600418904>. Julkaistu 20.09.2012. Ei päivitystietoja. Luettu 11.09.2013

Talousveden laadun turvaaminen erityistilanteissa (2009). Helsinki: Valvira

Tenhunen, Asta. Töhrijä sotki pukukopin seinät ympäriinsä.
<http://www.savonsanomat.fi/uutiset/kotimaa/tohrija-sotki-pukukopin-seinat-ympariinsa/1292588>. Julkaistu: 28.01.2011.

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. Talousveden laadunvalvonta. WWW-dokumentti.
http://www.thl.fi/fi_FI/web/fi/aiheet/tietopakettit/vesi/talousvesi/talousvedenlaadunvalvonta
 . Ei päivitystietoja. Luettu: 10.09.2013

Tilastokeskus - Suomen virallinen tilasto (SVT), Poliisin tietoon tullut rikollisuus, Eräiden rikostyyppien kehitys tammi–kesäkuussa 2008–2012. WWW-dokumentti.
http://www.stat.fi/til/polrik/2012/02/polrik_2012_02_2012-07-13_tau_001_fi.html. Ei päivitystietoja. Luettu: 17.11.2012.

Tilastokeskus - Suomen virallinen tilasto (SVT). Poliisin tietoon tullut rikollisuus. WWW-dokumentti. http://193.166.171.75/database/statfin/oik/polrik/polrik_fi.asp. Ei päivitystietoja. Luettu 17.11.2012

Tilastokeskus - Suomen virallinen tilasto (SVT). Poliisin tietoon tullut rikollisuus. Katsaus poliisin, tullin ja rajavartiolaitoksen tietoon tulleeseen rikollisuuteen. WWW-dokumentti. http://tilastokeskus.fi/til/polrik/2012/polrik_2012_2013-04-02_kat_001_fi.html. Ei päivitystietoja. Luettu: 17.11.2012

Torkkeli-Pitkäranta, Tiina & Rapala, Jarkko (2009). Talousveden laadun turvaaminen erityistilanteissa. Helsinki: Valvira.

TUKES. Palveluntarjoajan velvollisuudet. WWW-dokumentti. <http://www.tukes.fi/fi/Toimialat/Kuluttajaturvallisuus/Vaatimuksia-palveluntarjoajalle/>. 27.11.2013. Luettu: 05.12.2013

Turunen, Pekka (2012). Mikkelin liikuntapaikka päälikkö. Vahingontekojen vaikutukset. Haastateltu 17.10.2012 ja 05.03.2013.

Turvallinen kaupunki. Rakennettu ympäristö ja ilkvallan torjunta. WWW-dokumentti <http://www.turvallinenkaupunki.fi/turvallisuusteemat/rikoksia-ja-ilkvallaa-ehkaiseva-elinymparisto/taustatieto/rakennettu-ymparisto-ja-ilkvallan-torjunta>. Ei päivitystietoja. Luettu 12.09.2013.

Turvallinen kaupunki. Vahingonteot ja häiriökäyttäytyminen. <http://www.turvallinenkaupunki.fi/turvallisuusteemat/rikoksia-ja-ilkvallaa-ehkaiseva-elinymparisto/taustatieto/vahingonteot-ja-hairiokayttaytyminen>. Ei päivitystietoja. Luettu 12.09.2013.

Vattenfall. Toimintaturvallisuus. WWW-dokumentti. <http://corporate.vattenfall.fi/fi/toimintaturvallisuus.htm>. Ei päivitystietoja. Luettu: 05.09.2013.

Vihreäkirja. WWW-dokumentti. <http://www.vihreakirja.fi/index.php?action=view&id=42&module=newsmodule&src=%40random4b83809f6dd59>. Ei päivitystietoja. Luettu: 10.01.2013

Ympäristöhallinto. Padot ja patoruvallisuus. WWW-dokumentti.
http://www.ymparisto.fi/fi-FI/Vesi_ja_meri/Vesien_kaytto/Padot_ja_patoturvallisuus. Ei päivitystietoja. Luettu: 12.10.2012

Ympäristöhallinto. Vesihuolto. http://www.ymparisto.fi/fi-FI/Vesi_ja_meri/Vesien_kaytto/Vesihuolto. Ei päivitystietoja. Luettu 08.08.2013.

LIITE 1.

Ilkivalta kysymykset

Kuinka usein törmäät työssäsi ilkivaltaan?	☐ Päivittäin ☐ Viikoittain ☐ Kuukausittain
Millaista ilkivaltaa kohtaat?	☐ Töhrimistä ☐ Rikkomista ☐ Jotain muuta, mitä? _____
Esiintyykö ilkivaltaa mielestäsi jollakin tietylle alueelle Mikkelissä?	☐ Kyllä. Missä? _____ ☐ Ei
Paljonko arvioisit ilkivallan tuhojen kustannuksien olevan vuodessa?	
Ilmoitetaanko ilkivallasta aina poliisille?	
Kuinka usein kokemuksesi mukaan ilkivallan tekijä saadaan kiinni?	
Mikä olisi mielestäsi sopiva rangaistus ilkivallan tekijälle?	☐ Sakko ☐ Jälkien korjaaminen ☐ Jokin muu, mikä? _____
Oletko kohdannut vaarallista ilkivaltaa? Esimerkiksi tulella tehtyjä.	☐ Kyllä. Mitä? _____ ☐ En
Mitä mieltä olet graffiteista?	
Kuinka mielestäsi ilkivaltaa voitaisiin vähentää?	☐ Lisäämällä valvontaa ☐ Koventamalla rangaistuksia ☐ Jollakin muulla tavalla. Miten? _____